

GLEDALIŠČE CELJE 夾

RAJ

ZE

Goran Vojnović
RAJZEFIBER

koproducent

PREŠERNOVO
GLEDALIŠČE

FI

BER

**Slovensko ljudsko
gledališče Celje**

upravnica
MAG. TINA KOSI

svetovalec upravnice
DR. BORUT SMREKAR
dramaturginji
TATJANA DOMA
ALJA PREDAN

lektor
JOŽE VOLK

tehnični vodja
MIHA PEPERKO

vodja programa
JERNEJA VOLFAND

telefon
+386 (0)3 4264 214

telefaks
+386 (0)3 4264 206

e-naslov
jerneja.volfand@slg-ce.si

vodja marketinga
in odnosov z javnostmi
MAG. BARBARA PETROVIČ

telefon
+386 (0)3 4264 205
+386 (0)51 651 821

e-naslov
barbara.petrovic@slg-ce.si

strokovna
administrativna delavka
URŠKA VOUK

telefon
+386 (0)31 670 957

e-naslov
urska.vouk@slg-ce.si

blagajna

informatorka-organizatorka
URŠKA ZIMŠEK

strokovna
administrativna delavka
JERICA VITEZ

telefon
+386 (0)3 4264 208

e-naslov
blagajna@slg-ce.si

Blagajna je odprta
vsak delavnik od 9.00 do 12.00
in od 15.00 do 18.00 ter
uro pred začetkom predstav.

tajništvo

vodja uprave
LEA TOMAN

telefon
+386 (0)3 4264 202

telefaks
+386 (0)3 4264 220

centrala
+386 (0)3 4264 200

e-naslov
tajnistvo@slg-ce.si

Ustanovitelj Slovenskega
ljudskega gledališča Celje
je Mestna občina Celje.

Program gledališča finančno
omogoča Ministrstvo za kulturo
Republike Slovenije.

svet Gledališča Celje
MAG. ALENKA OBRUL
ZLATKA ŠOŠTERIČ
ERIK SAFRAN (predsednik)
PRIMOŽ POGELŠEK
(namestnik predsednika)
MANJA VADLA

strokovni svet Gledališča Celje
SIMON MLAKAR (predsednik)
MAG. MILENA ČEKO PUNGARTNIK
MOJCA MAJCEN
DR. ANTON ŠEPETAVC
UROŠ GORJANC
ANDREJ MURENC

www.slg-ce.si

Gledališče Celje

sezona 2019/20

VSEBINA

- 04** Zasedba
- 10** Pogovor režiserke Anice Tomić
in dramatika Gorana Vojnovića
NISEM SE HOTEL UKVARJATI
Z BEGUNCI IN IMIGRANTI, AMPAK
Z NAMI, KI JIH PRIČAKUJEMO
- 18** Jelena Solarić
DRUGI VEDNO OSTANE DRUGI
- 22** Matej Bogataj
MIGRACIJSKA VROČICA
- 28** Dr. Jovana Mihajlović Trbovc
POTOVALNE IN DRUGE
MIGRANTSKE MRZLICE
- 33** Dramsko besedilo
GORAN VOJNOVIĆ: RAJZEFIBER
- 66** Prvič v Gledališču Celje
- 71** Nova članica Gledališča Celje
- 74** Nagrada
- 76** Pripravljamo
- 78** Zasedba in vsebina predstave v angleščini

Goran Vojnović

RAJZEFIBER

drama

krstna uprizoritev

premiera v Prešernovem gledališču Kranj
14. septembra 2019

premiera v Gledališču Celje
4. oktobra 2019

koprodukcija s Prešernovim gledališčem Kranj

režiserka

ANICA TOMIĆ

dramaturginja

JELENA SOLARIĆ

scenografka

URŠA VIDIC

kostumografka

BELINDA RADULOVIĆ

avtor glasbe

NENAD KOVAČIĆ

oblikovalec svetlobe

DENI ŠESNIĆ

oblikovalec in avtor videoprojekcije

LUKA DEKLEVA

lektor

JOŽE VOLK

oblikovalec maske

MATEJ PAJNTAR

asistentka kostumografke

BERNARDA POPELAR LESJAK

igrajo

Saša

ALJOŠA TERNOVŠEK

Mama

LUČKA POČKAJ

Daša

TANJA POTOČNIK

Igor

MIHA RODMAN

Amina

LINA AKIF

Nuri

TAREK RASHID /

CIRIL ROBLEK k. g.

Uprizoritvena različica besedila
Rajzefiber je nastala v sodelovanju
z ustvarjalno ekipo v procesu vaj.

V predstavi smo uporabili arhivsko gradivo
RTV Slovenija:

MINUTA ZA NOVO IDEJO: TEJA KUK IN MAX
ZIMANI, SKUHNA – PRAVA IDEJA!; datum
predvajanja: 17. dec. 2015;

TEDNIK: Samooklicani varuh meje; datum
predvajanja: 26. avg. 2019;

IDEJA ZA IZLET: LONDON – DOBRO JUTRO;
datum predvajanja: 16. nov. 2018;

NA OBISKU PRAVI BOŽIČEK IZ FINSKE –
DOBRO JUTRO; datum predvajanja: 4. dec. 2017;

Družina Sotošek, Nuša Derenda in Marko Pezdirc:
Božič pri nas – SLOVENSKI POZDRAV; datum
predvajanja: 25. dec. 2015;

RTV SLO 1 Dnevnik: Advent in božič na
Koroškem; datum predvajanja: 25. dec. 2017.

V predstavi je uporabljen del besedila pesmi
Moja dežela skupine Victory.

tehnično osebje
Gledališča Celje

vodja predstave
ZVEZDANA KROFLIČ ŠTRAKL
ANŽE ČATER

šepetalka
BREDA DEKLEVA

lučni mojster
JERNEJ REPINŠEK

tonski mojster
MITJA ŠVENER

vodja televizijske projekcije
DENIS KRESNIK

dežurni tehnike
SEBASTJAN LANDEKER

rekviziterja
MANJA VADLA
ROMAN GRDINA

oblikovalki maske
MARJANA SUMRAK
ANDREJA VESELAK PAVLIČ

garderoberki
MELITA TROJAR
MOJCA PANIČ

odrski mojster
GREGOR PRAH

pomočnik tehničnega vodja
RAJNHOLD JELEN

tehnični vodja
MIHA PEPERKO

tehnično osebje
Prešernovega gledališča Kranj

tehnični vodja
MAG. IGOR BERGINC

vodja predstave in rekviziter
CIRIL ROBLEK

šepetalka
MILENA SITAR

lučni mojster
NEJC PLEVNIK

tonski mojster
TIM KOSI

frizer in masker
MATEJ PAJNTAR

garderoberka
BOJANA FORNAZARIČ

izdelava scene
ROBERT RAJGELJ
BOŠTJAN MARČUN

odrski tehniki
ROBERT RAJGELJ
BOŠTJAN MARČUN
MARKO KRANJČ KAMBEROV

Aljoša Ternovšek, Lučka Počkaj, Lina Akif, Miha Rodman, Tanja Potočnik

Lučka Počkaj, Aljoša Ternovšek

8

GLEDALIŠČE CELJE

9

RAJZEFIBER

pogovor režiserke
Anice Tomić in dramatika
Gorana Vojnovića

NISEM SE HOTEL UKVARJATI Z BEGUNCI IN IMIGRANTI, AMPAK Z NAMI, KI JIH PRIČAKUJEMO

Ena najbolj prodornih in največkrat nagrajenih hrvaških gledaliških režiserk Anica Tomić in slovenski filmski in televizijski režiser, scenarist, pisatelj, kolumnist in dramatik Goran Vojnović pred premiero krstne uprizoritve Vojnovičeve dramske novitete *Rajzefiber*.

ANICA: Goran, kateri so tvoji osebni razlogi, zaradi katerih pišeš o položaju imigrantov? Zaradi splošne situacije v Evropi (in s tem tudi v Sloveniji) ali zaradi kake osebne izkušnje, ki si jo doživel?

GORAN: V tem je nekaj prvega in nekaj drugega, pa tudi tistega tretjega, in sicer da so bile migracije tema, ki jo je določil naročnik tega besedila. Toda to je bil zelo nežen pritisk – žabe pač ni težko spraviti v vodo. Če v sebi ne bi čutil potrebe po ukvarjanju s to temo, me živa duša ne bi mogla prisiliti k temu. Ali pa bi v določenem trenutku odnehal. Pisati resno besedilo, naj je roman, filmski scenarij ali drama, je vedno v določeni meri tudi soočenje s sabo in s svojimi intimnimi demoni. Seveda, da me vznemirja splošni položaj v Evropi, da me skrbi razraščanje vsakovrstnih šovinizmov in da čutim potrebo po tem, da bi se na to tako ali drugače odzval, toda da lahko o tem napišeš dramsko besedilo, se moraš vendarle najti v vsem tem. Nisem se namreč hotel ukvarjati z begunci in imigranti, ampak

z nami, ki jih pričakujemo, z nami, ki od strani opazujemo njihove tragedije, in predvsem z nami, ki v sebi akumuliramo strahove. Ta tiha akumulacija strahov je tisto, kar me resnično zanima, kajti ti strahovi bodo oblikovali naš jutrišnji svet.

GORAN: Naj ti najprej vrnem vprašanje. Kakšen je tvoj odnos do vprašanja migracij? Zakaj se ukvarjaš s to temo?

ANICA: Poljski sociolog in filozof Bauman v svojem eseju *Migracijska panika in njena (zlo)raba* zelo natančno ugotavlja, da smo pravzaprav vsi postali talci medijev, ki nadvse spretno ventilirajo tesnobe in strahove javnosti; nabiti so s sklicevanjem na migracijsko krizo, ki je zavladata Evropi in ki dozdevno napoveduje zlom življenja, kakršnega poznamo in prakticiramo. Brecht bi za ta naš ogorčeni in prestrašeni pogled na priseljence uporabil sintagmo, da v njih vidimo »prinašalce slabih novic«. Ne glede na nedavno begunsko zgodovino na naših območjih se v tem in takem vzdušju na migrante gleda kot na grozeče in strašne sile, ki bodo ogrozile našo identiteto in integriteto; družbeni strah pred drugim in posamezniki, ki se ubadajo s temi strahovi, so pogosta tema predstav, ki jih ustvarjam, ukvarjati se s tistim, ki je šibkejši ali trenutno drugi, pa zame postaja pomembno gledališko vprašanje, čeprav nanj včasih ni odgovora.

ANICA: Kaj meniš, kakšen je trenutni odnos Slovenije do imigrantov?

GORAN: Zagotovo ni enoznačen. Kompleksen je, kot je kompleksna družba, v kateri živimo. Na meji imamo žico, toda ta žica ni samo goli podaljšek neke politike, tako kot je Orbánov zid logično nadaljevanje njegovega protimigrantskega populizma. Naša žica je veliko bolj zapleten pojav. Vlada, ki je postavila žico, nikakor ni bila odkrito fašistoidna, celo protimigrantsko naravnana ne, vendar je vseeno presodila, da je zaradi varnostnih razlogov žica nujna. Kar sporoča, da nismo zgolj fašisti, ki sovražijo temnopolte tujce, ampak da smo kot družba dejansko ogroženi. To pa je kar grozno in zelo nevarno sporočilo.

GORAN: Se takrat, ko delaš v Sloveniji, počutiš ekonomska migrantka? In če je odgovor nikalen, kakšna je razlika med tabo in tisoči mladih ekonomskih migrantov iz Slavonije, ki so v zadnjih letih zapustili državo? Kaj te je prisililo, da si zapustila Hrvaško?

ANICA: Ne počutim se ekonomska migrantka, saj je delo gledališke režiserke nujno povezano z menjavanjem ansamblov in gledališč, s tem pa tudi mest in držav. Ukvarjanje z gledališčem je bilo zame poklic, tako da v teh okvirih nikoli nisem razmišljala o finančnih, hkrati z minevanjem let in s profesionalizacijo – postala sem akademska režiserka – pa so honorarji postali posledica, ne pa tudi

razlog za ukvarjanje z njim. Kar zadeva Slavonijo: ker na Akademiji za umetnost in kulturo v Osijeku predavam igro, lahko iz prve roke rečem, da je odhajanje mladih v prvi vrsti povezano z zelo slabim ekonomskim položajem, do katerega je v Hrvaški prišlo v zadnjih petindvajsetih letih. Napačne politične odločitve, zatem tranzicija, zapiranje obratov in tovarn, pa tudi prodaja naravnih bogastev, vse to je povzročilo, da so se nekoč premožna območja preobrazila v prazna mesta. Če bi se ekonomski položaj izboljšal, sem prepričana, da bi se število odhodov zmanjšalo. Osebo še nisem razmišljala o odhodu, vselej pa se tudi spomnim misli svojega prijatelja, odličnega pisatelja Bora Ćosića: »Ampak Anica, nekdo mora tudi ostati.«

ANICA: Goran, o tem sva se že veliko pogovarjala, vendar vseeno povej, zakaj si se odločil pisati o likih, ki spadajo v srednjo generacijo Slovencev, po malem izgubljenih med tistim, kar so hoteli in menili, da zmorejo, ter svojim zdajšnjim položajem. Ali misliš, da se skozi kaže trenutno ozračje v slovenski družbi?

GORAN: Generacija, o kateri pišem, je tista, ki je med zadnjo krizo ostala brez zajamčene prihodnosti. Ni več zaposlitev za nedoločen čas, ni več velikih državnih podjetij, ki omogočajo dobre zasluzke, napredovanja, regrese in stanovanjska posojila, ni več prave socialne varnosti, ni več

iluzij, da je tudi iz Slovenije mogoče osvojiti svet. Slovenija je danes za mlade nekaj, iz česar se je treba izvleči – če si le želiš dostojnega življenja ali vsaj spodobne kariere. Na drugi strani mladi niso naivni in jim je jasno, da tam zunaj ni obljubljene dežele, ni starševske podpore, ni družinskih stanovanj, vikendov in avtov, da si v najboljšem primeru nikogaršnja ničla, pogosto pa le še en dela željen Vzhodnoevropejec več. Toda ozračje v slovenski družbi pravzaprav obvladuje napetost, ki nastaja med tistimi, ki jim je uspelo priti do prihodnosti, in tistimi, ki si morajo svojo prihodnost še izboriti. Zlepa ali zgrda.

GORAN: Simona Semenič je nedavno pisala o tem, da bi moral imeti pri praiizvedbah glavno besedo pisec besedila. Kot pisec bi se z njo še lahko strinjal, kot režiser, ki je pravkar posnel film po scenariju nekoga drugega in ki je ta scenarij prosto spreminjal in si ga prilagajal, pa se mi to ne zdi ravno pošteno. Režiser in pisec v meni se tudi sicer pogosto ne strinjata, včasih se celo grdo spreta. Kakšno je tvoje mnenje o tem?

ANICA: Pri meni je podobno kot pri tebi. Ker tudi sama s kolegico, dramaturginjo Jeleno Solarić pogosto pišem dela, namenjena uprizarjanju, vedno razmišljam o gledališkem diskurzu in o načinih, kako gradivo pretvoriti v gledališki rokopis – najpogostejše tudi lastna besedila prilagajava in spreminjava v soigri s prizoriščem

in z igralskim habitusom. Tudi kadar piševa izvirna besedila, jim skušava najti popolno transliteracijo za potrebe gledališča. Menim namreč, da je gledališko besedilo forma, ki jo bereš in s katero v intimi svojega sveta vzpostavljaš prve misli. No, zame šele trenutek, v katerem se besedilo spoji z diskurzom in politiko prizorišča, ustvari izvedbeno besedilo. Izvedbeno besedilo vsebuje svoje postopke, ki so v ideji in misli natanko to, kar je zapisano v gledališkem besedilu. Toda šele gledališka montažnost različnih postopkov, dialektika, v katero vstopi tudi igralski gestus, in zakonitosti prizorišča oblikujejo izvedbo. Taka izvedba se uresniči v Gavellovem *Mitspielu* kot soigri, tj. kot vzporedni soigri besedila, prizorišča, igralcev, občinstva in režiserske misli – šele takšen, živo orkestriran igralski organizem je zame gledališka predstava.

ANICA: Bil si na nekaj vajah. Se ti je zdelo nenavadno gledati besedilo, ki je na odru in prek raznovrstnih gledaliških postopkov znotraj gledališkega jezika dobilo neko drugo obliko – ali pa si to od naju kot režisersko-dramaturške ekipe tudi pričakoval?

GORAN: To se mi ne zdi nenavadno, jasno mi je, da mora vsakdo, ki vstopi v predstavo, v njej najti svoj prostor svobode. Dobra predstava je večglasna, režiserjevo delo pa je v tem, da večglasje ne postane kakofonija.

Za pisca utegne biti boleče, če se igralci osvobajajo spon njegovega besedila, toda brez te osvoboditve ni živega gledališča.

GORAN: Ahmed Burić je nekoč dejal, da je v Sloveniji v vsakodnevniki komunikaciji veliko manj agresije kot v Hrvaški, Bosni ali Srbiji. S tem bi se lahko v določeni meri strinjal. Agresija je tukaj veliko bolj potlačena, pravzaprav je čedalje bolj potlačena. Tukaj fašizem ne kriči, ampak šepeta. Ali tozadevno čutiš kako razliko med Hrvaško in Slovenijo? Zagreb je precej bližji Ljubljani kot Sarajevo, vendar imam občutek, da nekatere stvari v Hrvaški vendarle veliko lažje pridejo na dan, da so fašisti v svojem fašizmu iskrenjejši, pogumnejši, glasnejši...

ANICA: Hrvaška družba je zaradi nezdravljenih vojnih strahot (ki so stalna tema, na kateri se lomi celotna identiteta naroda) globoko travmatizirana. Na to sta se navezala še tranzicija in grobo ekonomsko ter socialno osiromašenje ali razprodaja – vse to je pospešilo mehanizme za zagon fašizma. Fašizem je namreč kot črv, ki zleze iz zemlje v trenutku, ko v njej ni več gnojila – postane nekaj, kar spominja na Stvar iz Carpenterjevega filma, ki raste in žre vse, kar se najde pred njo – počasi in neopazno. Posledično ta hudobni črviček najprej povzroči duhovno spremembo, do katere sprva pride z zatajevanjem dogodkov, nato

pa tudi z ustvarjanjem območij tako imenovanega izbrisane spomina, pospremljenega z molkom. Kajti v neempatičnem, lačnem in negotovem svetu je lažje molčati. Ta prekleta obsedenost s sabo (ki jo je pospešil kapitalistični narcizem) nas nenehno vrača k misli Hannah Arendt, ki pravi: »... kot da so v najhujši krizi vrednote preteklosti vzele našo usodo v svoje roke,« nato pa modro nadaljuje, da »... politični problem ni v odločanju o tem, ali je hujše dejanje nepravičnega udarjanja ali sprejemanja udarcev. Politična skrb je ustvariti svet, v katerem se take stvari ne dogajajo.« Kot vidimo, nismo ustvarili sveta, v katerem se take stvari ne bi dogajale, ampak se, kot bi rekel Krleža, »ciklično« ponavljamo, tako da smo priča vrenju fašizma, iz katerega smo šele nedavno izšli. Zdaj bom nekoliko pesimistična, toda ko razmišljam o vsem tem, lahko rečem samo to, da je repetacija ali ponavljanje enakega edino, kar smo kot narod obvladali.

ANICA: Kakšna je po tvojem mnenju razlika med pisanjem romana in pisanja za gledališče?

GORAN: Roman pišeš za branje, dramsko besedilo pa za igralce. Besede so namreč varljive, vsakemu med nami govorijo nekaj drugega, v vsakem med nami posamezna beseda odpre popolnoma drugačne prostore, priključuje drugačne podobe. Zato gledališče tudi ne komunicira z besedami, ampak s čustvi. Samo

čustva prepoznamo in razumemo vsi, ki sedimo v občinstvu. Kadar pišem za gledališče, si skušam predstavljati, kako bo to, kar pišem, videti na odru, vživljam se v svoje like, tako kot to počnejo igralci, le da se sočasno zavedam, da bo v nekem trenutku na ta oder stopil nekdo drug, nekdo z drugače razvrščenimi stvarmi v glavi – in da bo ta nekdo moje besede izgovoril po svoje, da bo v njih morda našel kak drug pomen.

GORAN: Nedavno sem imel sestanek z direktorjem nekega bosanskega gledališča in srbskim režiserjem, ki sta se čudila organiziranosti slovenskega gledališča, temu, da so termini vaj in datum premiere znani že mesece vnaprej. Menim, da tako striktna organizacija ni vedno produktivna; prav vsake predstave pač ni mogoče postaviti v dveh mesecih, prav tako ni vsak ustvarjalni proces povsem predvidljiv in nedvoumen. No, menim, da sta kaotičnost in negotovost vendarle slabši možnosti. Kako gledaš na to?

ANICA: Sem dialektičarka. Všeč mi je, če mi v popolno organiziranem kaosu uspe doseči sistematično organiziran proces – in nasprotno, v zadanem organiziranem sistemu povzročiti kaos. Šele v tej združitvi nezdružljivega ali druge plati istega lahko – in še to le tu in tam – pride do umetniškega dejanja.

Prevedla Aleksandra Rekar

Lučka Počkaj, Tanja Potočnik, Lina Akif, Miha Rodman, Aljoša Ternovšek

Miha Rodman, Tanja Potočnik, Lučka Počkaj, Aljoša Ternovšek, Lina Akif

16

GLEDALIŠČE CELJE

17

RAJZEFIBER

DRUGI VEDNO OSTANE DRUGI

Jelena Solarić

Številni pravijo, da živimo v družbi, v kateri sta nerazumevanje in nesprejemanje drugega ter drugačnega prerasli vse civilizacijske meje. Žal imajo pri tem prav. Bolj kot kadar koli hranimo svoje predsodke in tesnobo, bolj kot kadar koli smo izurili svojo neobčutljivost, svet doživljamo prek slik mojstrsko orkestrirane proizvodnje strahu, ki nam ne pušča veliko prostora za delovanje. Ta Drugi, ki ga ne moremo ali nočemo sprejeti, ta krleževski Neznani, nekdo, o katerem verjamemo, da bo ogrozil in uničil življenje, kakršno poznamo, se danes za številne opredmeti prav v pojmu begunca. Tozadevno je migrant-ska kriza eden od največjih izzivov sodobne družbe. Čeprav je vprašanje migrantov postalo tako imenovana politična prioriteta večine vlad evropskih držav, kar štirideset odstotkov Evropejcev pa meni, da so migracije največji problem, s katerim se dandanes spoprijema Evropa, so migracije pravzaprav konstanta modernega doma. Tudi sami smo nedavno živeli

izkušnjo beguncev, toda zdaj, ko stojimo na drugi strani meje *in žice in zidu*, se nam stvari zdijo drugačne, sprememba perspektive nas je naredila za neke nove ljudi, ki uživajo v prividu svoje premoči. Sodobne evropske države iz dneva v dan vztrajno in dosledno vztrajajo pri utrjevanju svojih meja, kot da na simbolni ravni v resnici postavljamo utrdbe, domala v srednjeveškem pomenu te besede. Nekoč so bili to kamniti obrambni zidovi, ki jih dandanes občudujemo kot zgodovinske artefakte, zdaj je to žica, in to tista bodeča, saj moramo še bolj poudariti grožnjo, še jasneje dati vedeti, da ta drugi na našem ozemlju ni dobrodošel. Sočasno je državna varnost pojem, s katerim rade opletajo vse politične opcije. In četudi nimamo žice, ima politika še boljše orožje – nacionalizem. Ideologija nacionalizma je bila vedno najzanesljivejša pot do zaprtosti. Pripadnost naciji je obravnavana skorajda kot značajska lastnost, histerično prisegamo na lepote svojih dežel, pomembnost

svojih jezikov, pravilnost svojih tradicij, brez katerih tudi nas ne bi bilo – in tudi ne nacije, ki ji tako zelo želimo pripadati. Toda vsaka nacija ima svoje ozemlje in vsako ozemlje ima svoje meje, ki jih je treba predvsem braniti z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Taka je logika zdajšnjih demokracij. Zdi se, kot da se je sodobna družba izmojstrila prav v proizvajanju meja. To pa je v svetu, ki vztraja pri

Obsedeni smo z mejami vseh vrst, od tistih ozemeljskih do tistih zasebnih.

svobodah in jih z različnimi ustavami tudi jamči, vendarle protislovje. Obsedeni smo z mejami vseh vrst, od tistih ozemeljskih do tistih zasebnih. Ali v paničnem strahu, da bi ubranili svoj intimni prostor, svoje osebno ozemlje, da bi postavili jasne meje svojega sebe, sploh lahko damo priložnost drugemu, kdor koli že je? Prav s sledenjem tej misli smo brali besedilo *Rajzefiber* Gorana Vojnovića, pri čemer smo začeli kar pri ironičnem modusu samega naslova. Na eni strani smo vstopili v dialog z vrsto motivov, ki jih je Vojnović vpisal v svoje like, na drugi strani smo z gledališčem vpisovali lastne interpretacije družbenega ozračja, v katerem nam strah pred drugim želi odvzeti tisto najdragocenejše, kar lahko posedujemo – empatijo. Med spremljanjem Goranove temeljne dramske situacije smo skušali

odgovoriti na vprašanje: kaj potem, ko nas življenje prisili, da se odrečemo lagodni poziciji sedenja pred televizorjem in nedolžnega opazovanja kolone beguncev, ki – četudi prek slik vstopajo v naše domove – še naprej ostajajo samo novica na zaslonu, ki se dogaja drugje in nekomu drugemu? Kaj po tistem, ko nam ta Drugi potrka na vrata, sede za našo mizo, nas pogleda v oči in nam razkrije svoje razloge? In kaj po tistem, ko je treba deklarativno sočutje spremeniti v konkretno sprejemanje ali vsaj načelno razumevanje? Koga moramo pravzaprav sprejeti – tega Drugega ali sami sebe? Goranove like smo zaprli v majhen prostor, jih pustili, da v njem brbljajo, se motovili, zaletavajo, da se spotikajo ob lastne predsodke in strahove. Dali smo jim priložnost, da so gostoljubni, da se smehljajo, da razumejo in da na koncu – vsem našim naporom navkljub – Drugi vedno ostane Drugi, kajti to, kar nas resnično razžira, ni strah pred tem, da nam bo ta Drugi uničil lagodje našega evropskega življenja, to, kar nas razžira, so naši lastni drobni sumi in ljubosumje, lastna nesposobnost in zgrešene poteze, lastna neodločnost in laži. Zanje nimamo poguma.

Prevedla Aleksandra Rekar

Lina Akif, Aljoša Ternovšek, Miha Rodman,
Lučka Počkaj, Tanja Potočnik

MIGRACIJSKA VROČICA

Matej Bogataj

Goran Vojnović se je že prej, od svojega romanesknega prvenca *Čefurji raus!* naprej, ki je dobil naslov po domačijskem grafitu, ukvarjal z migranti. Kar smo pravzaprav vsi, še pri nas je priimek Novak, ki priklicuje spomin, da je nekdo prišel na novo, od nekod drugod – in so potem različice po teh izvorišnih Hrovat, Horvat, Furlan, Lah – najbolj pogost. Marko iz prvenca je s Fužin, iz sošeske, ki je bila po mnenju Ljubljčanov še posebej etnično mešana, ima sicer rodbino v Bosni in če ga lomi po ljubljanskih ulicah in se sprašuje, kako pojasniti nekatere specifične Fužinčanov ostalim in so zato na začetku poglavij romana vprašanja, na katera potem zapisano odgovarja. Vendar Marko potem, ko ga kazensko pošljejo k »žlahti« v Bosno, ugotovi, da to ni nikakršna sanjska ali rajska dežela in da bo moral živeti s svojo dvodomnostjo, da so Fužine in prilagoditev njegova usoda.

Jugoslavija, moja dežela je roman, ki je dokazal, da imajo o njem, še najbolj morda o naslovu, mnenje tudi ali celo predvsem tisti, ki ga niso prebrali, kar je nedvomno potrditev Vojnovičevega slovesa, da prozno odpira občutljive teme, in splošno uveljavljenih predsodkov o jugonostalgi, ki jih še prav posebej pogosto drugim očitajo tisti, ki so bili v prvih vrstah, ko je bilo treba slaviti simbole nekdanje države. V romanu je izpisal, da je za določen del generacije iz mešanih zakonov, predvsem recimo

za sinove oficirjev razpadle in degradirane armade, preteklost in krvava balkanska morija še kako živa, Jugoslavija se kaže kot prostor splošnega plemenskega prekopavanja grobov in izkopavanja svetih kosti in Vladan, ko izve, da je njegov oče na seznamu haaških obtožencev in da se skriva,

Rajzefiber je drama o tujstvu.

da torej ni mrtev, ga gre iskat. Od Go-ražda do Beograda in Dunaja. Izkaže se, da je bil zraven, ko je njegova enota zagrešila pokol nad civilisti, in Vladan kot sodoben mladenič zahteva, da se preneha s krvnim maščevanjem in logiko, da se za ustaške zločine v Liki zdaj izživlja nad Hrvati v Slavoniji.

Tudi roman *Figa* se začne ob slovensko-hrvaški meji ob koncu druge vojne, ko na domove izseljenih in preseljenih (ezulov in optantov, torej tistih, ki so bili razseljeni, in tistih, ki so svoje domove in zemljo zamenjali prostovoljno) pridejo »neki novi klinci«, oficirji, ljudje iz drugih delov Jugoslavije. Ne nazadnje o podobni temi govori tudi Vojnovičev film *Piran Pirano*, ko se srečata nekdanji migrant in tisti, ki se je po njegovem odhodu naselil v njegov dom.

»Iraški moški so slovenski moški«
Rajzefiber je drama o tujstvu. In frustracijah, ki gredo zraven. In o različnih načinih dojetja

družbene vloge ženske, kjer se vzorci tudi pri mlajših kažejo kot okoreli in patriarhalni, tradicionalni, času in pretočnosti neprimerni.

Ko si Saševa mati zlomi kolk in je priklenjena na voziček, on pa bi moral za svojo zaročenko v London, ji najdejo pomoč. Aminno, Iračanko, zakrito. Tudi njena mati z muslimanskim imenom si je zakrivala lase z ruto, vendar zato materini predsodki niso nič manjši, hkrati pa se ji zdi, da morajo otroci skrbeti za starše, ne pa biti prepuščeni nekakšnim tujcem, s slabim razumevanjem jezika in čudnimi oblačilnimi navadami. Vidimo nekaj stopenj zanikanja pred sprejetjem, na – po njenih trditvah – iraške begunke, očita ji, da ni usposobljena, da se zakriva, vendar se nekako sprijazni in se spoprijateljita. Kot se v nekakšnem poslovilnem ritualu spoznata, prav v biblijskem smislu, Amina in Saša, in je potem, ko njen mož končno prebrodi mejno reko, vse narobe: Saša, ki si punco očitno malo lasti in je sicer čisto neodločen, pa še njegova preselitev v London se vleče in kaže, da mu ni do tega, »kelnarjenja« in bivanja v okolju, ki ga nikoli ne bo čisto razumel, oni pa njega tudi ne, pahne njenega moža po stopnicah. Ker da ji je zvijal roko. Kar on nemočno zanika, vendar mu ne verjamemo. Saša poseže v odnos para, ki ga je v tujino pregnalo ravno napačno zavedanje, da imamo pravico posegati v tuja življenja;

spomnimo se lažnih podatkov, s katerimi so opravičevali vojaško intervencijo, ki je pahnila Irak globlje od tistega stanja, iz katerega smo ga reševali. Na koncu Amina, ki je s svojo privlačnostjo in drugačnostjo, ko jo »scagani«, a zato nič manj agresivni Saša grobo prime in ji marsikaj očita, začne recitirati sure iz Korana. Njeno tujstvo je s tem pripeljano do pojma, ona, ki sta ji svoboda in neodvisnost (od patriarhalnosti) toliko pomenili, zdaj nastopi kot ikona radikalizacije. Prej se je vsemu temu upirala; ruti, ko jo je morala nositi, in jo zdaj, v Sloveniji nosi zato, ker ji jo prepovedujejo, pa čeprav nemo.

Rajzefiber je drama o sprejemanju tujstva, vsi akterji delujejo pravzaprav na podlagi predsodkov, Sašev prijatelj in sodelavec misli, da je Aminina spolnost kupljiva, Daša, ki je prebegnila iz Bosne v času vojne, v njej najde identifikacijsko točko, begunstvo je tisto, kar ju družijo in jo zato opravičuje, tudi v primeru laži; ob tem je še ena pretekla zgodba, ona in Saša sta se pred petnajstimi leti napila in se spečala, in to jima zdaj vsi po vrsti očitajo in mečejo naprej – namreč, da sta bila par, čeprav se dogodka komaj spomnita: kaže pa ta dogodek, zaviti v meglo, kako tradicionalno vsi po vrsti doživljajo telo in lastništvo nad njim. Saša, ki se ne zna postaviti zase in ne ve, kaj v resnici hoče, se znaša nad Aminno, malo tudi zaradi zaročenkinе superiornosti in lastnih frustracij,

strahu pred tujino in lastnim tujstvom. Vojnović v *Rajzefibru* pravzaprav preigra široko paleto naših prepričanj o tujcih, njegove osebe Aminino prisotnost in neulovljivost opremljajo z raznovrstnimi demagoškimi polresnicami (službo naj bi recimo odjedla kakšni upokojenki s podeželja), ljudi zaradi noše ali barve kože (zamorčica, pravi Saševa mati) stigmatizirajo in jih poklicno podcenjujejo (da je frizerka

Vojnović v *Rajzefibru* preigra široko paleto naših prepričanj o tujcih.

in ne medicinska sestra, pravi ista). Hkrati z likom Amine, ki je nekakšna obrnjena različica Lepe Vide, ona je že na »španskem dvoru«, kamor Vido odpelje hrepenenje in »zamorc« in je tudi svobodna – dokler je prihod moža in vtikanje delodajalkinega sina Saše v njeno privatno sfero popolnoma ne razoroži. Ji odvzame vsakršno svobodo. Jo prisili, da gre bodisi po svoje, zapusti rod in razdre zakon in se znajde kot Ibsenova Nora na začetku, v novem življenju. Ali pa ostane vse isto. Medtem pa lahko čaka. In moli.

Matej Bogataj je literarni in gledališki kritik.

Lučka Počkaj, Tanja Potočnik, Miha Rodman, Lina Akif, Aljoša Ternovšek

POTOVALNE IN DRUGE MIGRANTSKE MRZLICE

Dr. Jovana Mihajlović Trbovc

GLEDALIŠČE CELJE

28

Skoraj vsi »moji« so migranti. Mojo širšo družino sestavljajo gastarbajterji, begunci, prebežniki, pobegli možgani, dezertjerji in drugi težje »kategorizljivi« migranti. Niti sama ne vem prav za vsakega od njih, po kateri poti so šli in na kakšni osnovi »dobili papirje«. En stric je ilegalno odpotoval na Nizozemsko iz Srbije in tam kot pripadnik zatirane etnične manjšine zaprosil za azil. Azila mu v skoraj deset let trajajočem postopku niso priznali, je pa dobila prebivališče vsa njegova družina, ker so vmes dobili službe, se naučili jezika, rodili so se otroci. Druga dva strica sta šla delat doktorat, prvi v Anglijo, drugi v Avstralijo, vmes je Jugoslavija razpadla in nihče se ni več vračal nazaj. Ena teta se je poročila z moškim, ki je prihajal v našo vas preživljat poletja, tako kot vsi gastarbajterji. Kasneje sem izvedela, da je šel ta stric delat v Italijo, ker je bežal pred obvezno mobilizacijo v devetdesetih letih. Ne vem, kdo od njih sebe doživlja kot »ekonomskega«, kdo kot »političnega« migranta. Vem samo, da so imeli vsi občutek, da *morajo* iti, da ne morejo ostati ali se vrniti. Koliko je bil občutek subjektiven in koliko utemeljen na objektivnih grožnjah, ne vem, ne da se ločiti.

Da ni dejanske ločnice med kategorijami migrantov, po katerih politični aparat razvršča »zakonite« od »ilegalnih« migracij, trdi tudi večina raziskovalk in aktivistov, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem. Definicija »begunca« je danes postala preozka za vse tiste,

ki bežijo pred okoliščinami življenjske ogroženosti, ekonomskim izkoriščanjem, sistemsko revščino, podnebnimi spremembami.¹ Ločnica med beguncem in tistim, ki je šel s trebuhom za kruhom, je umetna, neživljenjska, odvisna od arbitrarno postavljenih pravil. Pravila pa se razlikujejo od države do države, spreminjajo se skozi čas, en trenutek izpolnjuješ pogoje, drug trenutek pa niti ne več.

Mojo širšo družino sestavljajo gastarbajterji, begunci, prebežniki, pobegli možgani, dezertjerji in drugi težje »kategorizljivi« migranti.

Ena stvar je skupna vsem migrantom: vsi so se odpravili na pot v iskanju boljšega življenja. Vendar prav to razvrščanje na različne vrste migrantov, ki so upravičeni do različnih vrst statusov, pravic, dolžnosti, pogojev, pošilja sistemsko sporočilo, da niso vsi enako upravičeni do boljšega življenja.

Pogosto slišimo, da Evropa/Slovenija nekaterih ljudi »ne more sprejeti«, da za njih ni prostora, da jih je »preveč«. Ko so ene ljudi razglasili za »odvečne«, se jih lahko »razporeja« (beri *migrantske kvote*), se z njimi »upravlja«, se jih nadzira, predvsem

¹ Glej: Neža Kogovšek Šalamon & Veronika Bajt, ur. *Razor Wired: Reflections on Migration Movements through Slovenia in 2015*. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2016.

29

RAJZEFIBER

pa se jih spravlja v podrejeno pozicijo. Tako se ustvari podredljiva delovna sila, ki je primerna za ekonomsko in vsako drugo eksploatacijo, ki je poceni ali celo zastoj. S tem, ko morajo priseljenci izpolnjevati vrsto pogojev, da sploh upravičijo, zakaj in čemu so prišli v državo, jih sistem drži v prekarni poziciji odvisnosti – odvisnosti od dobre volje delodajalcev, politične situacije, ekonomske krize. *Legalno* pridejo le, če dokažejo, kako bodo »koristni« za sistem, kako bodo »prispevali« h gospodarski rasti. Če *ilegalno* prestopijo meje, pa ostanejo zunaj zakona in s tem tudi zunaj pravic. Bolj ko pogojujemo pravice ljudi, bolj poceni delavce ustvarjamo. Tako migracijska politika ohranja obstoječe hierarhije in neenakosti v (naši) družbi, pa tudi globalno.

Zato retorika proti priseljencem ni le izraz bežnega nacionalizma, namišljenega »strahu pred tujci«, to je diskurz, katerega končni namen je ohraniti razlike – razlike, ki opravičujejo, zakaj se ene ljudi lahko izkorišča zaradi ugodja drugih, se pravi »staroselcev«.

Citat št. 1: »Begunski val... je preplaval... zmognosti ekonomsko izčrpane Slovenije.« Če mislite, da je to izjava iz leta 2016 ali 2019, se motite. Stavek je bil napisan 28. 4. 1992 v *Delu* in begunci so iz Bosne.²

Citat št. 2: »Sem za to, da tujci takoj zapustijo državo. Sami imamo dosti revežev, plače so nizke, več mladih se komaj preživlja. Računajmo

tudi, koliko nas ti begunci stanejo... Mislim, da bi morali Slovenci najprej poskrbeti za svoje ljudi, zdi pa se mi, da smo bolj za tujce kot za svoje.« To je izjavil poslušalec Radia Slovenija 24. 4. 2001 o beguncih iz Iraka.³ Ko berem več desetletij stare študije (ki so zame »nove«, ker sem

Poleg želje po boljšem življenju je še nekaj skupnega mnogoterim različnim migrantom: nelagodje ob prečkanju meje.

prišla v Slovenijo leta 2007), me vsakič znova preseneča, kako se diskurzi ponavljajo danes, kot da se nis(m)o ničesar naučili. Novo pa je to, kar je sodobna »begunska kriza« razkrila, da nočemo (tokrat sirijskih) beguncev, smo pa užaljeni, ker Slovenija zanje ni dovolj dobra, da bi ostali.⁴ Tudi vse bolj nas skrbi, zakaj »mladi odhajajo«, zakaj nam »bežijo možgani«.

Fraza »beg možganov« opisuje kot nesrečno dejstvo, da se vse večje število mladih visoko izobraženih

² Citirano po Marjeta Doupona Horvat, Jef Verschueren & Igor Ž. Žagar. *Retorika begunske politike v Sloveniji: pragmatika legitimizacije*, 2. izd. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2001 (1. izd. leta 1998), str. 7.

³ Mojca Pajnik, Petra Lesjak-Tušek & Marta Gregorčič, *Prebežniki, kdo ste?* Ljubljana: Mirovni inštitut, 2001, str. 111.

⁴ Glej prispevek Maje Ladić in Katarine Vučko v že citirani knjigi *Razor Wired*.

iz Slovenije odloča nadaljevati poklicno pot v ekonomsko razvitejših državah Evrope in Amerike. V tem diskurzu se več stvari prikazuje kot obžalovanja vrednih: odhod najboljših mladih ljudi in izgubljena »investicija« v izobraževanje mladih kadrov, ki bo (simboličen in dejanski) »dobiček« prinašalo tujim državam. Zaradi tega se na »odliv mladih možganov« pogosto gleda kot na naravno nesrečo, ki jo je treba »zajeziti«. Po drugi strani se dokaj malo govori o (morebitnem ali dejanskem) prihajanju ali privabljanju tujih izobraženih kadrov. V diskurzu o »begu možganov« se prepogosto zanemarija možnost, da je Slovenija za marsikoga »zahodna« država, da tudi v Slovenijo prihajajo ljudje kot posledica »bega možganov« iz drugih držav. V tem diskurzu se predvsem zanemarija preprosto dejstvo, da (mladi) ljudje iščejo boljše možnosti za uresničitev svojih sanj, iščejo pač boljše življenje.

Odkar se je vzpostavila »balkanska migranška pot«, je po podatkih Statističnega urada *dejanskih* prosilcev za azil in begunski status vsako leto približno med 230 in 270. To je zanemarljiva številka v primerjavi s številom vseh priseljencev: v letu 2017 se jih je na primer v Slovenijo priselilo 15.500. Vendar se jih je tudi veliko odselilo, 1.253 oseb manj.⁵ Med njimi je rahlo več državljanov kot

⁵ *Strategija Vlade RS na področju migracij*, junij 2019, str. 18, 6, 13.

tujcev. Med državljani, ki so se odselili, je tretjina mladih. Med njimi več kot polovica nima univerzitetne diplome. Kaj nam govorijo te številke? Iz njih lahko razberemo, da je »beg možganov« razmeroma redek pojav. Slovenija je predvsem država priseljavanja in ne odseljavanja. Vendar ne zaradi »begunskega vala« – največ priseljencev v Slovenijo še vedno pride iz Bosne, Kosova in Srbije, kar je stalnica od druge polovice dvajsetega stoletja. Se pravi, da to, o čemer se v medijih najbolj žolčno govori – »begunski val« in »beg možganov« – predstavlja najmanjši del migracijskih tokov. Koliko pa se pogovarjamo o tem, česar je največ?

Poleg želje po boljšem življenju je še nekaj skupnega mnogoterim različnim migrantom: nelagodje ob prečkanju meje. Ko se enkrat naležeš strahu pred mejo, nikoli popolnoma ne izgine. Tudi ko dobiš »ta dobro« državljanstvo, to dolgo pričakovano, težko pridobljeno državljanstvo. Strah (*z leti se prelevi v dvom*), da bo kaj narobe na meji, strah (*z leti je bolj vznemirjenje*), češ, zakaj tako dolgo gledajo tvoje dokumente, strah (*z leti ostane le neprijeten občutek*), da si sumljiv. Skratka – migrantska mrzlica.

Dr. Jovana Mihajlović Trbovc je znanstvena sodelavka Inštituta za kulturne in spominke študije ZRC SAZU.

Lučka Počkaj

Goran Vojnović

RAJZEFIBER

februar 2019

Ljubljana v času zatišja. Na videz srečno mesto sredi srečne dežele, iz katere se izseljujejo srečni ljudje. Družba se neopazno, tako rekoč na skrivaj atomizira in radikalizira, deželo pa so okupirali turisti in turistični delavci. Finančna kriza še ni nastopila in nihče ne ve, kdaj bo. Ampak bo. Mora. Ker kriza nas še edina lahko odreši tega nevzdržnega blagostanja in pogubne gospodarske rasti.

Osebe

Saša

Noče v London. Čeprav se mu zdi, da hoče. A si ne upa. Ali pa mu ne pustijo. Vsem bi ustregel, a žal ne zna ustreči sebi. Ker se mu niti ne sanja, kdo in kaj je. Sanja se mu le o Leonu. Prapradedu, ki je odšel v Brazilijo. In ga je tam zeblo v noge.

Mama

Saševa mama. Po zlomu kolka je na vozičku. Le začasno. Čeprav starost ni začasna. In Sašev odhod tudi ne bo začasen. Ona to predobro ve. Ona preveč ve.

Daša

Neuradno odpuščena novinarka. Družbena aktivistka. Begunka. Ki bi rada rešila svet pred fašisti. Bivša Saševa punca. Morda ne ravno punca. Morda ne povsem bivša.

Amina

Medicinska sestra. Ali frizerka. Begunka. Ali migrantka. Vdova. Ali žena. Amina. Ali Sarah. Iračanka. Ali Kurdinja.

Igor

Fašistek iz Destrnika. Startaper. Elektroinženir. Človek, željan Dašine ljubezni. Neusliščan človek. Sašev najboljši, morda celo edini prijatelj. Človek z zlomljeno ličnico. Človek brez vikenda na Kra-su. Človek, ki verjetno vozi dober avto. A si želi boljšega. Veliko boljšega.

Tamara

Punca iz Londona. Punca s skypa. Punca s kariero v akademskem svetu. Punca, ki je Saša pustila daleč za seboj, a mu je to pozabila povedati.

Prvi del

1.

Mama je šestdesetletnica, pred kratkim je padla s kolesa in si zlomila kolk in je zato na vozičku. Ker je bila navajena samostojnosti, jo je odvisnost od pomoči drugih potrla, tesnoba je in zato zadirčna, cinična, tudi žaljiva. Zdrava ženska je bila in zdaj se je prvič zavedela svoje starosti, ranljivosti, ustrašila se je lastne nebogljenosti. Ko je zagledamo, sta s Sašem ravnokar prišla domov iz bolnišnice. Pred njima je nova realnost.

Saša To je to naše zdravstvo. V teoriji se mora rehabilitacija začeti takoj po operaciji, v praksi pa mora človek po osnovni šoli samo še umret. Ampak štirinajst dni bova že zdržala... Ti pa jaz...

Mama ga ne posluša. Zagleda se v omarico nad televizorjem.

Mama Tiste omarice ne bom mogla odpret.
Saša V njej so telefonski imeniki iz prejšnjega stoletja.

Mama Imenike sem že zdavnaj vrgla stran.
Saša (odpre omaro) Na! Garancija od pomivalnega stroja. Tistega, ki sem ga predlani odpeljal na odpad. Navodila za sestavljanje nočne omarice. Sestavljeno. Pa kartice iz Makarske, Podgore, Budimpešte...

Mama Iz Budimpešte sta mi vidva s Tamaro pisala.

Saša V Budimpešti nisem bil s Tamaro.

Mama S kom pa?

Saša ne odgovori. Na hitro prebere kartico, nato pospravi vse nazaj in zapre omarico.

Mama Mi boš poslal kakšno kartico iz Londona?

Saša Saj se bova po vibru pogovarjala.

Mama Ta voziček me malo spominja na Marinka.

Saša Na Marinka?

Mama Pljunuti Marinko je. Prav slišim ga. (oponaša Marinka) Sjedi ženska glavo, što si se ushodala! A što moraš ti baš svaki dan izlaziti?

Saša Nehaj.

Mama Ti nisi sin svojega očeta, Saša. Marinko

nikoli ne bi pustil, da bi ga jaz odvlekla v London.

Saša Saj tudi mene Tamara ni odvlekla v London.

Mama Ti se sam ne bi odvlekel niti do Zaloga.

Saša Jaz grem v London, ker hočem v London.

Mama Ti nikoli nisi vedel, kaj hočeš, Saša. Tamara ve, kaj hoče.

Saša Tudi ti si vedno vedela, kaj hočeš. A nisi? In zdaj hočeš, da ostanem doma.

Mama (presliši Saša) Po mojem bi bila jaz Marinku všeč v tem vozičku. (oponaša Marinka) Všeč bi mu bilo, da nihče ne more videt moje riti. Se spomniš, kako je poizil, ko mi je Zdenka iz Trsta prinesla oprijete kavbojke? Što gola ne izađeš na ulico? Jeftinije bi nam bilo!

Saša V toplicah te bodo spravili na noge.

Mama ne posluša. Zagleda se v svoj voziček. Otožna postane.

Mama E, moj Marinko. Kaj bi ti dal, da bi me nekdo takole priklenil nate, a?

Saša To je samo začasno.

Mama (oponaša Marinka) Samo je privremennost vječita.

Mama se spet obrne k Sašu.

Mama Kaj pa če tale (pokaže na voziček) verjame, da naju lahko samo smrt loči?

Saša To je tudi Marinko verjel.

Mama presliši Saševo repliko in se odpelje proti kopalnici.

Mama Omarice v kopalnici ne bom dosegla. V njej imam vso kozmetiko.

Saša Jo bom vzel ven in ti jo zložil na umivalnik. Sploh pa ne boš sama.

Mama Kako ne bom sama, če boš ti v Londonu?

Saša Amina bo tu.

Mama Ne poznam nobene Amine.

Saša Daj no... Tako je ime punc, ki jo bo pripeljala Daša.

Mama Saj res, tista zamorčica, o kateri si mi govoril.

Saša Iračanka je.

Mama Iračanka?

Saša Ja. Amina je iz Iraka.

Mama A veš, da si me ti rešil pred tem,

da bi šla v Irak? Marinko bi moral it, ampak sem zanosila in je odpovedal.

Saša Vidva bi morala it v Libijo.

Mama Res se mi ni šlo tja dol. Pri nas smo ženske takrat nosile mini krila, tam dol pa srednji vek.

Saša Ti nisi nikoli nosila mini kril.

Mama Nosila bi jih, če bi mi Marinko pustil.

Saša Krive noge imaš in zato si nosila hlače.

Mama Tako sem samo govorila, da Marinko ne bi mislil, da ne nosim mini kril zaradi njega.

Saša Zakaj jih pa nisi nosila, ko si se ločila?

Mama Takrat sem bila že stara baba in sem imela noge, polne krčnih žil.

Saša A lahko poskusiva, če greš lahko sama na stranišče ali rabiš pomoč? Jaz moram Amini povedat...

Mama Ne rabim pomoči!

Saša Na invalidskem vozičku si!

Mama Nisem pa otrok!

Saša Obnašal se kot otrok! Jaz ne morem v Londonu razmišljat o tem, ali greš ti lahko na vece ali ne!

Mama Kdaj pride ta tvoja Amina?

Saša Ni moja.

Mama Čigava pa je?

Saša Jutri dopoldan bo prišla. Z Dašo bosta skupaj prišli.

Mama Posesat bi bilo treba, preden prideta.

Saša Bom posesal. A pogledava zdaj, če se lahko sama prestaviš z vozička na školjko?

Mama nejevoljno pristane. Skupaj s Sašem se premakneta proti stranišču. Mama si začne vleči dol hlače.

Saša Kaj delaš?

Mama Telovadila jaz nikoli nisem in tudi ne bom. Če grem na školjko, bom tam še kaj opravila.

Mama se v tišini prestavi z vozička na straniščno školjko. Boli jo in vse skupaj traja nekaj časa, a ko ji Saša želi pomagati, mama umakne njegovo roko. In ko enkrat sedi na školjki, je vidno utrujena. Saša jo gleda.

Saša Razumi, da je tudi meni težko. Že kot otroku mi ni bilo lahko živeti s tabo, zdaj pa... ampak čez dva tedna greš ti v toplice in jaz grem v London in se bova spet imela rada...

Mama Me boš gledal, kako lulam?
Saša Oprosti.

Saša gre ven in zapre vrata stranišča. Obstane pred vrati.

Saša A te lahko prosim, da se jutri lepo obnašaš?

Mama A da rečem hvala in prosim?

Saša Veš, kaj mislim. Amina je begunka in vdo-va. Bodi prijazna do nje, a boš?

Mama Jaz sem do vseh prijazna, a nisem?

Saša Lepo sem te prosil.

Mama Tudi do zamorcev sem bila vedno prijazna. Eden je živel z nami v študentskem domu in vedno sem ga lepo pozdravila.

Saša Si že?

Mama Mogoče bom še kakala.

Saša Prav.

Saša se še malo odmakne od vrat.

Mama Saša!

Saša Ja?

Mama Ti boš moral potegniti vodo. Jaz ne dosežem.

Saša Prav.

2.

Saša in Igor sedita za mizo v stanovanju. Pijeta že nekaj časa in sta vidno pijana. Noč je. Mama v svoji sobi gleda televizijo. Verjetno je že zaspa. Igor dvigne kozarec, da bi nazdravil. Tudi Saša dvigne kozarec.

Saša Na zastoje na ljubljanski obvoznici.

Saša spi.

Igor Kaj tebe brigajo zastoji na ljubljanski obvoznici?

Saša Polno glavo jih imam. Na radiu samo še o tem govorijo.

Igor Še sreča, da v Londonu ni nobenih zastojev.

Igor spi.

Saša Na radijske voditelje jutranjega programa.
Igor Na radijske voditelje. Pika.

Spijeta.

Saša Mi bi morali na meji namesto žice postaviti ogromne zvočnike in vrtet jutranji program.

Ljudje bi se obrnili in vrnili v Sirijo, ti povem.

Igor Mislim, da Ženevska konvencija to prepoveduje.

Saša Na žico, stari.

Igor Na žico.

Spijeta.

Saša Jebe se tebi za žico, a ne?

Igor Vsem se jebe za žico, stari.

Saša Samo enim se bolj jebe kot drugim.

Saša spi.

Igor Spet boš spizdil, stari. Kot takrat iz Flexa, ko si pustil, da me prefukata tista dva mongoloidna rokometasa.

Saša Ti si bil pa vedno težak, ko si se napil.

In si težil dvema mongoloidnima rokometasema.

Igor Ti si pa pofukal bejbo, v katero sem bil zaljubljen, stari.

Saša (*dvigne steklenico, da bi pogledal, koliko žganja je še v njej*) A sva že tam, stari?

Igor Saj vem, nisi ti pofukal nje, ampak je ona pofukala tebe, stari. Ti si bil tako pijan, da se tega komaj spomniš...

Saša O tem, ali se fuka, odločajo ženske! Če ne, je to pošilstvo, stari.

Igor Si mi razložil.

Saša Milijonkrat. In vidva sta zdaj skupaj in je vse okej.

Igor Totalno okej je, ja.

Saša A ni?

Igor V kurcu sva.

Saša Vidva sta vedno v kurcu.

Igor A veš, da mi je Daša zadnjič rekla, da ne more imet otroka z nekom, ki ga ne ganejo usode beguncev?

Saša Saj te res ne ganejo, stari.

Igor Povej mi, kaj bi imeli begunci od mojega travmiranja? A? Povej! Kaj pomaga nekому, ki se utaplja sredi Mediterana, da je Daša tako ganjena, da še seksat ne more?

Saša Daj, stari, iskreno, a tebi ni grozno, da ti ljudje umirajo?

Igor Iskreno?

Saša Ja.

Igor Iskreno sem jaz volil tiste lopove, ki imajo begunce radi. In to je vse, kar lahko jaz naredim.

GLEDALIŠČE CELJE

Saša Kaj več bi pa že lahko naredil, se ti ne zdi?

Igor Saj res, lahko bi zaposlil begunko, da neguje mojo mamo. Kako da se tega nisem spomnil?

Saša A je s tem kaj narobe?

Igor Nič ni narobe, stari. Nisi dobil šolane negovalke in si zato zaposlil žensko, ki ne zna slovensko in nima dovoljenja za delo. Meni se zdi to res človekoljubno od tebe, stari...

Saša (*ga prekine*) Na pizza burek.

Igor Ne velja. Pizza burek je vrhunski. To boš v Londonu pogrešal.

Saša A si ga kdaj jedel trezen?

Igor Zakaj bi trezen jedel pizza burek? Pizda bi mi pasal zdaj...

Saša V frižiderju imaš pito. Sirnico. Jaz sem jo delal, ampak pod strogim nadzorom gospe mame.

Igor vstane, gre do hladilnika in si vzame kos pite.

Igor Zakaj greš ti v London, stari?

Saša Ne vem.

Igor A sploh veš, kaj boš delal tam? V Londonu ziher ne rabijo še enega grafičnega dizajnerja.

Saša Bom pa spet kelnaril, stari.

Igor Res mi povej, zakaj greš? ... Pa ne mi s tem, da je Tamara dobila tam službo pa da greš z njo, ker bi jo rad še zmeraj fukal...

Saša Res dobro službo je dobila. Tako dobro, stari, da lahko sedim doma in jo čakam, da se vrne iz službe...

Igor ... in rataš zafrustriran in se ti ne dvigne več...

Saša ... in začnem spet pisat pesmi. (*premišljuje*) Pizda, a je tebi jasno, da se na London pa na Temza nič ne rima!?

Igor Zakaj greš?

Saša (*dolgo razmišlja*) Ne vem.

Igor Kako ne veš, stari?

Saša Pač grem.

Igor Jebi se! Spizdil boš! In to zdaj, en mesec pred ...

Saša Saj me ne rabiš, stari.

Igor Seveda te rabim. Jaz sem kurčev elektroinženir, če si pozabil. Ti si človek besed.

Saša Ne rabiš več besed. Vse je kul!

Igor Jebi se, stari. Jebi se! Spizdil boš. Čez en mesec se bo zgodil naš pristanek na Mar-su, ti boš pa v Londonu. Čez en mesec bo deset let našega dela končno...

37

Saša TH14 je tvoj življenjski projekt, stari.

Jaz sem ga samo dizajniral.

Igor In poimenoval.

Saša Edino logično ime je bilo.

Igor Ja, Thierry Henry je res logično ime za solarni telefonski polnilec.

Saša Stari, če si inženir, bodi inženir!

Ne mi tu dramtizirat.

Igor Rabim te, Sale. Iskreno ti povem.

Saša Saj sva že govorila o tem. Vse lahko oprava po mejlu.

Igor A bova tudi nazdravila po mejlu?

Saša Vse bo kul. Boš videl.

Igor Tebi bo kul, pička ti materina! Tebi bo kul v Londonu!

Saša Kako veš, da mi bo kul v Londonu!?

Igor Vem, da ti bo.

Saša Kul mi bo, ja... A se bom lahko jaz v Londonu kregal z nekom o tem, ali se Messi špara, ko igra za reprezentanco? A bom šel lahko v Londonu s kom na šiptarsko limonado?

Igor Tisto slaščičarno v Polju so zaprli, stari.

Saša A v kurac!

Igor Ja, vse gre v kurac, stari. In zdaj greš še ti... Na Saša Kovača! Kretena.

Saša Na Saša Kovača! Kretena.

Spijeta.

Igor Jaz ne bi šel v London zaradi Tamare. Meni ona sploh ni tako huda.

Saša Saj ne grem zaradi nje.

Igor Zaradi koga pa? Zaradi Pierra-Emericka Aubameyanga? Arsenal! Arsenal!

Saša Zaradi sebe grem.

Igor Zaradi sebe?

Saša Ja.

Igor Daj ne seri s takimi. Zaradi sebe greš...

Pa še iz Zagreba. Kako te ni sram? Iz Zagreba boš spizdil v London. Izdajalec domovine si. To si ti. Izdajalec domovine. In prijatelj!

Igor spi.

Saša Na slabo povezanost Jožeta Pučnika.

Igor Na slabo povezanost Jožeta Pučnika.

Spijeta. Igor s svojim praznim kozarcem trešči ob mizo.

Igor Messija boli kurac za Argentino!... In tebe boli kurac za vse!

RAJZEFIBER

36

3.

Mama, Saša, Amina in Daša sedijo v stano- vanju in pijejo kavo. Vidi se, da ni dolgo tega, odkar sta Daša in Amina prišli. Čuti se nesproš- čenost na obeh straneh.

Mama Zakaj mi nisi rekel, da je zavita?

Saša Amina je iz Iraka.

Mama Lahko bi mi rekel, da je zavita.

Saša Medicinska sestra je.

Mama Zavita je.

Spet se vsi nekaj časa gledajo.

Mama (*se obrne k Aminini*) Moja babica Zubeida je tudi nosila ruto.

Amina Ja?

Mama Ruto. Maramo. (*pokaže z rokama*) Moja babica je nosila takšno ruto, ko sem bila še majhna. Ko sem bila še pikola bambina. Ampak potem se je osvobodila.

Saša Samo strah jo je bilo komunistov.

Mama Zubeide ni bilo strah nikogar.

Amina To (*pokaže na ruto*)... This I was forced to wear.

Daša (*pojasnjuje mami*) Amino so v Iraku prisili, da se pokrije.

Mama Ampak ona ni več v Iraku.

Amina Here, they are forcing me to put it down.

Daša (*prevaja mami*) Tukaj jo želijo prisiliti, da jo sname.

Amina For me it's the same.

Daša Za njo je to isto.

Mama Kako isto?

Daša Tukaj in tam bi moški radi zapovedovali ženskam, kako naj se oblačijo. To je hotela povedat.

Amina I don't want to be forced doing anything ever again.

Daša Ne želi, da bi jo silili v karkoli.

Mama Pametna punca.

Amina I will put it down when I decide to put it down.

Daša Ruto si bo snela, ko bo sama hotela.

Mama Ko sem prvič videla lase moje babice Zubeide... krasne lase je imela, take dolge, črne... prava lepota je bila... Ko sem videla njene lase, sem kar obstala tam, na pragu, nisem hotela stopit v hišo... To nije moja nana, to nije moja nana, sem govorila. Šta ti je, Ena?, me je vprašala mama... sploh ni razumela, kaj se dogaja... Zubeida

pa je vzela kuhinjsko krpo, si jo ovila okoli glave in me vprašala: Jesam li sad tvoja nana? Jesam li sad tvoja nana?

Saša Ne vem, če lahko Amina razume te tvoje zgodbe.

Mama A sem zdaj tvoja babica? je vprašala Zubeida. Nana je babica v bosanščini.

Daša Vi kar govorite z njo po slovensko, gospa Ena. Čim več boste govorili, boljše bo.

Amina Prosim. Govoriti slovensko.

Mama Saj nimam izbire. Moja arabščina je comsi comsa.

Saša Tvoja glava je comsi comsa.

Mama A zato, ker sem jo vprašala, zakaj ima ruto na glavi? A ni bolje, da sva to takoj razčistili?

Saša Amina, moja mama je... Malo preveč govori, malo premalo razmišlja, ampak nič slabega ne misli... Ne smeš je jemati resno... Razumeš?

Amina Ja.

Saša Najbolje je, če ti gre tu noter, tu ven.

Razumeš?

Amina Tu noter... tu ven.

Saša Tako je.

Mama Kako se bo pa potem naučila slovenščine, če bo šlo tu noter, tu ven?

Daša Vi kar govorite, gospa Ena. Verjemite mi, da ne morete reč nič takega, kar ne bi Amina že slišala. (*se obrne k Aminini*) I told her that she can't say anything you haven't heard already. About Muslims or refugees. Or about Iraq.

Amina Ja. Jaz... slišal... Yes. I was send here by Isis to make Europe a caliphat.

Daša To seduce young European men and convert them to islam.

Amina And to give birth to twenty young muslims.

Saša I better watch out.

Daša You should.

Vsi trije se zasmejejo. Daša se obrne k mami.

Daša Zadnjič je bil na enem od desničarskih portalov objavljen članek, da Isis pošilja mlada dekleta v Evropo, da bi zapeljevale evropske moške in jih spreobračale v islam.

Mama Sliši se logično. Naša dekleta odhajajo v London, one pa prihajajo na njihova mesta.

Saša A lahko nehaš, prosim?

Mama (*ignorira Sašo*) Amina, a prideš z mano, da ti nekaj pokažem?

Amina sledi mami v njeno sobo, kjer mama povleče iz predala album s starimi slikami.

Daša Kam sta šli?

Saša Mama bo pokazala Aminini sliko svoje babice Zubeide. Ali pa kakšno Marinkovo sliko.

Daša Ne morem verjet, da sem spet v tem stanovanju. Koliko je od takrat? Petnajst let?

Saša Kavč je še zmeraj isti.

Daša Sem videla, ja.

Saša Tudi flek na kavču se še vedno vidi.

Saša vstane in gre do kavča.

Saša Poglej.

Daša gre za njim. Saša se zasmeji. Šalil se je.

Daša Kreten.

Saša Daj, usedi se.

Daša Ne, hvala. Kako pa kaj ti pa Tamara?

Saša V redu, zakaj?

Daša Ne vem, tole z mamo bo vse malo zavleklo, a ne?

Saša Ja, ampak samo štirinajst dni. Tamara razume.

Daša Si prepričan?

Saša Saj ni mogla pričakovati, da bom spustil vse iz rok in odletel s prvim letalom za njo v London.

Daša Po mojem pa je prav to pričakovala.

Saša Pa ti, Daša?

Daša Še vedno čakam, da me nekdo pokliče in mi pove, da sem odpuščena.

Saša Saj nisi bila zaposlena.

Daša Devet let sem pisala za njih. Devet let sem bila stalna zunanja sodelavka.

Saša Saj veš, da te ta nekdo ne bo poklical?

Daša Vem. Pa noben od mojih kolegov javno napisal, da so me odpustili, ker sem za nove lastnike premalo desna. Vse vem.

Saša Ker te niso odpustili.

Daša Saj to je to. Niti toliko jajc nimajo, da bi mi v ksiht povedali, da ima novi urednik malo bolj rasističen pogled na begunsko, pardon, migrantsko tematiko. Čeprav je, ko vidiš kdo in kaj piše namesto mene, vse jasno.

Saša Saj si vedela, kaj bo.

Daša Kaj bi rad povedal? Da bi se morala tudi jaz prilagoditi nastali situaciji in pisati o tem, da so ljudje, ki niso rojeni v Sloveniji, dolgoročno problem za varnost države,

ker ne bodo hoteli bit policisti in vojaki? A, Saša? Bi se morala malo priliznit fašistom?

Saša A si že povedala Igorju?

Daša Nisem še.

Saša Povej mu.

Daša Bi mu že, ampak saj veš, kako je... Živiva skupaj, ampak kot da ne bi. On dela, jaz delam, telefoni, mejli, sestanki...

Saša Povej mu, preden izve od koga drugega.

Daša Saj mu bom.

Nekaj časa sedita v tišini.

Mama Nisva našli Zubeidinih slik. Ne vem, kam sem jih pospravila. Sem ji pa pokazala tvoje slike, ko si bil še dojenček.

Saša Super. Komaj sva se spoznala, pa je že morala videt mojega lulčka.

Mama Malo razočarana je bila, ko je videla, da nisi obrezan.

Amina Lepo... slika. You were a beautiful baby.

Saša Hvala, Amina.

Daša Midge zdaj greva. Se torej vidimo jutri.

Saša Bosta obe prišli?

Daša Ja, jutri jo še jaz pospremim, potem bo pa hodila sama, a ne Amina?

Amina Ja. Na...svida...nje.

Mama, Saša Nasvidenje.

Pozdravijo se in Daša in Amina odideta.

Mama Lepe oči ima.

Saša Kdo?

Mama Ta tvoja zamorčica.

Saša Ni moja.

Mama Ja vem. Tamara je tvoja. Pa Daša.

Saša Pa Amina ji je ime.

Mama Lepe oči ima, Amina. In nikoli ni bila medicinska sestra.

Saša Kako veš?

Mama Vidim.

Saša Kako vidiš?

Mama Saj tudi sam veš, da ni bila.

Saša Jaz nič ne vem.

Mama Če ti verjameš, da je bila medicinska sestra, potem je bila.

Saša Ji bom rekel, da bi moja mama rada vide-lja njeno diplomu.

Mama Samo rekla sem, da ni bila medicinska sestra. Ne vem, zakaj se razburjaš.

Saša Ne razburjam se. Samo zanima me, kako veš, da ni bila medicinska sestra.

Mama V očeh se ji vidi.

Saša Saj je sploh nisi pogledala v oči. V njeno ruto si gledala.

4.

Amina skuha kavo in jo prinese na mizo.

Daša Evo, je že udomačena.

Vsi čakajo, da mama srkne svojo kavo.

Saša In?

Mama Kaj?

Saša A je v redu kava?

Mama Kava kot kava. Zakaj ne bi bila v redu?

Saša Potem s tem ne bo problemov.

Mama A sem rekla, da bo?

Saša Nisi.

Mama Kaj pa potem?

Saša Nič. Pozabi.

Mama Malo močna je za popoldansko kavo, ampak zakaj bi komplicirala.

Saša Ja, res. Zakaj bi? Amina, a prideš z mano, da ti nekaj pokažem?

Mama Pusti jo, naj spije kavo.

Saša Prav. Saj lahko počaka.

Amina (spije na hitro, skoraj na eks) Konec.

Mama Ne pije se tako.

Saša Tako Amina pije kavo. Pa v Trstu tudi vsi tako pijejo.

Mama V Trstu?

Saša (vstane in kaže Aminu omare) Amina, pogledaj. Iz teh omar sem vse premestil sem dol. Če bi mama pozabila. Tam zgoraj so ostale samo še zimske stvari. Ki jih ne rabi. Razumeš?

Daša po tiho prevaja Aminu, ki kima.

Mama A boš ti do zime že nazaj iz Londona?

Saša Ne. Boš pa ti že zdavnaj na nogah.

Mama Kdo to pravi?

Saša Doktor Lavrič.

Mama In kaj če ne bom?

Saša Boš.

Mama In kaj če...

Saša Na nogah boš, če boš hotela bit na nogah!

Mama Samo hipotetično sprašujem.

Saša Če do zime še ne boš na nogah, ti bo Amina spustila zimske stvari iz zgornje omare. Ali pa bom prišel jaz iz Londona in ti jih spustil. Hipotetično.

Mama Na stranišče moram.

Amina Jaz... po-ma...

Mama Hvala, bom sama.

Vsi opazujejo mamo, ki gre do stranišča. Nekaj časa se trudi, ker ne more spraviti vozička v stranišče. Trmasta je in ji uspe. Vrata se zaprejo.

Mama Saša!

Saša gre do stranišča, stopi not in hoče potegniti vodo, a vidi, da mama sedi oblečena na spuščeni pokrovu školjke.

Saša Kaj delaš?

Mama To ne bo šlo.

Saša Kaj?

Mama To z Amino.

Saša Zakaj ne?

Mama Premislila sem si. Ne bo šlo.

Saša Zakaj ne?

Mama Ne morem jaz... mislim, ne more ona...

Saša Kaj? Potegnit vode za tabo?

Mama Tujka je.

Saša Če nje ne moti barva tvojega dreka, zakaj tebe moti barva njene kože?

Mama Ne mislim na to, Saša. Mislim na to, da je ne poznam. Da mi je tuja. Tujka je zame. Razumeš?

Saša In zato ne sme videt tvojega dreka?

Mama Včasih so otroci skrbeli za svoje starše.

Niso jih puščali tujcem.

Saša Od kdaj si ti privrženka tradicije?

Mama Samo povem ti, kako je bilo.

Saša A bi morala prit Tamara iz Londona in ona potegniti vodo? Ker včasih so snahe skrbele za svoje tašče, a niso?

Mama Tamara ni moja snaha.

Saša A ti veš, da včasih iz tebe govori Marinko?

Mama Ne gre za to, da nista poročena, Saša.

Saša Včasih res ne razumem, zakaj si se sploh ločila od njega.

Mama Tamara in jaz pač nisva snaha in tašča. Enostavno nimava takšnega odnosa.

Saša Jaz grem v London. Ne bom si premislil.

Saša besno odpre vrata in stopi iz stranišča. Mama se s težavo premesti nazaj na voziček. Daša stopi do razburjenega Saša.

Saša V zdrav mozak me... Tako kot takrat, ko sem hotel imet psa. Na izčrpanje gre. Pristane, si premisli, kao popusti pa si spet premisli...

GLEDALIŠČE CELJE

Daša Pomiri se.

Daša gre k mami.

Daša Gospa Ena, saj se ne mudi. Za začetek je dovolj, če vam Amina skuha kavo in malo pospravi. Saša, kdaj greš ti v London?

Saša V sredo.

Daša No, do takrat se bosta z Amino že bolje spoznali.

Mama Niti slovensko ne govori, da bi se lahko pogovarjala z njo.

Saša Ti preveč gledaš televizijo in se ti je že čisto odpeljalo. (Daši) Ljudem, ki buljijo v to sranje, sploh ne moreš zamerit, da so čisto presrani. Saj samo še strašijo ljudi.

Daša Ne govori. Zadnjič mi je prijateljica pravila, kako je šel človek skozi park v Taboru in na glas recital suro in kako so se mu ljudje en za drugim od strahu umikali s poti. Samo to, da je bil temnopolt in da je glasno govoril arabsko in vmes omenil Alaha, jih je čisto spravilo ob pamet. Na koncu je nekdo celo poklical policijo.

Saša Ljudem se je odpeljalo.

Mama Jaz se ne bojim Amine.

Daša Saj nisem mislila...

Mama Meni se ona smili.

Saša Zakaj se ti smili?

Mama Ker še ni dojela, da je to to.

Saša Kaj?

Mama Saj se spomniš moje sošolke Tijane, zdravnice, ki je šla negovat italijanske starčke?

Saša Kaj je z njo?

Mama Najboljša pediatriinja v celi Puli. Mi nismo ljudi, moja Ena. Mi smo samo par ruku i nogu, tako mi je govorila Tijana. To je lahko Amina tukaj. In zato se mi smili. Ker je lahko samo par rok in nog.

Saša A se ti tudi jaz smilim?

Mama Zakaj?

Saša Ker bom v Londonu samo par rok in nog. **Mama** Sam si hotel bit nekaj posebnega, Saša. Kot inženir bi v Londonu takoj dobil službo. Marinko bi lahko delal kjerkoli. Povsod so ga vabili.

Saša Ja, v Libijo. Pa v Skopje.

Mama Skopje je bilo v njegovih časih London.

Saša Ja...

Daša Saša, pridi sem.

41

Daša in Saša se odmakneta od mame in Amine.

Daša Jaz mislim, da bi moral ti ostati še kak teden. Da se mama in Amina spoznata. Ljudje rabijo čas, da se navadijo drugega. Nič ne gre na silo.

Saša Obljubil sem Tamari, da pridem. Že pred štirinajstimi dnevi.

Daša Ampak saj ne more pričakovat, da boš vse spustil iz rok.

Saša Daša...

Daša Amina res rabi to službo, Saša. Ti ne veš, kako je hvaležna, da lahko dela. To je zanjo... Ti bi jo moral videt, ko sem ji povedala... Tako malo rabijo ti ljudje, tako malo... Mi pa jim še tega ne damo.

Saša Bom razmislil.

Daša Srce si.

5.

Mama in Saša sta v kopalnici, Saša bi rad mamo stuširal. Saša ji sleče majico in mami je vidno nerodno. Z rakama si prekriva prsi.

Mama Me lahko oblečeš nazaj?

Saša Takoj, ko te umijem.

Mama Saj se mi ni treba vsak dan umivat.

Saša Tri dni se že nisi.

Mama Smrdim sama sebi.

Saša Se lahko slečeš do konca?

Saša odpre vodo in čaka, da priteče topla voda. Mama se ne premakne.

Saša Amina se je ponudila, da te umije ona, pa si rekla, da te bom jaz.

Mama A si bral, da je spet en musliman zapeljal z avtom v ljudi?

Saša Sem bral.

Mama Osem ljudi je umrlo.

Saša Sem bral.

Mama Tega bo vedno več.

Saša A se lahko, prosim, slečeš do konca, da te lahko stuširam? Voda je že topla.

Mama Poznam jih.

Saša Koga poznaš? Islamske teroriste?

Mama Moške poznam. Tradicionalne moške. In vidim, da so prestrašeni.

Saša Zakaj so prestrašeni?

Mama Bojijo se, da jim boste vzeli njihove ženske.

RAJZEFIBER

40

Saša Daj, no, ne morem te celo popoldne tuširat.

Mama Oni se bojijo, da bodo njihove ženske postale podobne vašim.

Saša In zato se usedejo v avto in zapeljejo v množico ljudi, ki se sprehaja po mostu?

Mama Ti nočeš razumet, da s tem blebetanjem o enakopravnosti žensk, o njihovi svobodi in neodvisnosti, da s tem zapeljuješ njihove ženske, da vdiraš v njihove domove in razdiraš njihove družine.

Saša Ja, jaz razdiram njihove družine. A se lahko stuširava?

Mama Če bi ti vprašal Marinka, bi ti rekel, da je moje osvobajanje razdrlo njegovo družino.

Saša Kaj torej predlagaš, da naredimo?

Mama Nič ne moreš naredit. Lahko samo ne rineš v London.

Saša A se lahko, prosim, slečeš, no?

Mama Sam si me vprašal, kaj lahko narediš.

Saša Pa kaj bi rada? A bi rada, da ostanem doma?

Mama Saj imam Amino.

Saša Saj te res lahko Amina stušira, če ti je nerodno z mano.

Mama Jaz naj se slečem pred njo, ona pa mi še svojih las ne pokaže.

Saša A če ne bi bila zavita, bi te pa lahko stuširala?

Mama Nisem tega rekla.

Saša Kaj pa si rekla?

Mama Nič nisem rekla.

Saša gre ven in pride do Amine.

Saša Jaz ne morem več. Lahko poskusiš, če hočeš. You can try if you want.

Amina pokima in gre v kopalnico. Amina stopi do mame. Zapre vrata od kopalnice. Sname si ruto in si zavaha rokave. Mama se sleče in Amina jo stušira. Amina pride ven.

Saša Hvala ti.

Amina Ni za kaj.

Saša Tvoja slovenščina je vedno boljša.

Amina Tukaj... lepo.

Saša Kaj je lepo?

Amina (dolgo razmišlja, malo ji postane nerodno) Tukaj... lepo...

Saša Kaj?

Amina Tukaj... lepo... ker... sama.

Amina se zasmеji. Nerodno ji je.

Saša Ker si sama?

Amina Ker... jaz... brez mož.

Saša Aja, ker si samska.

Amina Samska.

Saša Če si brez mož, si samska.

Amina Ti... samska?

Saša Ne. Moja punca... Moja žena

je v Londonu.

Amina Zakaj... ti tukaj?

Saša Ne vem. Zaradi mame pa zaradi...

Ma ne vem, zakaj sem tukaj.

Amina Ti si samska.

Amina se zasmеji.

Saša Ne.

Amina Ti... little... samska.

Zdaj se tudi Saša zasmеji.

Saša Mogoče malo. Čisto malo samska.

Amina Ti tukaj... because you want to be... malo samska.

Saša Ne, ne, ne...

Amina Ja, ja, ja...

Saša Ti tukaj... zato da malo samska!

Amina Midva tukaj... zato da malo samska!

Saša Uau, dvojina! Bravo, Amina.

Amina Hvala.

Saša Še roditnik in lahko zaprosiš

za državljanstvo.

Amina Ne razumem.

Saša Ti si skoraj Slovenka.

Amina Ti si sko...?

Saša Skoraj means almost! You are almost Slovenian. Ti si skoraj Slovenka. Razumeš?

Amina Almost. Skoraj. Razumem. (poskuša ponoviti) Ti si sko-raj Slovenka.

Saša Ja, tudi jaz sem skoraj Slovenka. Točno tako. In kmalu bom skoraj Britanka. Skoraj človek.

Amina (še enkrat ponovi zase) Ti si skoraj Slovenka.

Saša Ti si skoraj Slovenka, ja.

6.

Saša in Tamara se pogovarjata po skypu. Sprta sta.

Tamara Jaz bi samo rada vedela, pri čem sem.

GLEDALIŠČE CELJE

Saša Kako to misliš, pri čem si!?

Tamara Rada bi vedela, kdaj prideš?

Saša Saj sem ti povedal, da pridem naslednji teden, zato ne razumem, zakaj me sprašuješ, pri čem si! Če bi bila raje pri tem, da ne pridem...

Tamara Pa kaj je s tabo, Saša! Od kje ti to!?

Saša Rekla si, da bi rada vedela, pri čem si.

Tamara Ja, Saša, ker bi se rada organizi-

rala. Da ko prideš, nisem po cele dneve v službi. Pa da se zmenim za kak prost dan, če se bo dalo.

Saša Ni se tako razumelo.

Tamara Ne vem, kako se je razumelo, ampak jaz bi samo rada vedela, kaj se s tabo dogaja!

Saša Moja mama je na vozičku. To se dogaja z mano.

Tamara Ja, ampak zakaj ne najdeš neke ženske, ki bi bila tvoji mami...

Saša Daši delam uslugo, a je to tako težko razumet?

Tamara Ne, to je zelo razumljivo. Valjda boš svoji bivši pomagal.

Saša Daj nehaj s takimi.

Tamara Samo pravim, da te razumem. Daša bi bila rada svetnica in iskala službe migrantom...

Saša Amina je begunka!

Tamara... ti pa ji ne znaš reč ne.

Saša Amina je begunka! In jaz tudi tebi ne znam reč ne.

Tamara Potem je pa v redu.

Veza se za trenutek prekine.

Saša Pa Daša ni moja bivša.

Tamara Kako pa veš, da je Amina begunka?

Saša Zato ker iz Iraka pobegneš, ne pa odpotuješ!

Tamara Kaj pa je?

Saša Saj ti pravim, begunka je.

Tamara Za Dašo sprašujem!

Saša Tudi Daša je begunka! Njena familija je prebegnila med vojno iz Bosne.

Tamara Pa tvoja bivša je!

Saša Nikoli nisva bila par.

Tamara Samo dol sta se dajala.

Zveza se prekine.

Saša Še stotič! Nisva se dol dajala, ampak sva se dala dol! Enkrat! Pijana sva bila in to je bilo to!

Saša dojame, da se je zveza prekinila in da je na ekranu zamrznjen Tamarin cinični nasmešek. Saša jezno zapre računalnik. Zagleda mamo, ki se je med njunim pogovorom pripeljala iz svoje sobe.

Saša Sva bila pretiha, a? Naju nisi slišala iz svoje sobe?

Mama ne odgovori, ampak se vrne nazaj v svojo sobo.

RAJZEFIBER

Drugi del

1.

Saša se pakira. Iz omare povleče star Arsenalov dres s številko 14 in si ga ogleduje. Prižge radio. Zaslíši se The Clash. London Calling. Saša poje zraven. Nato sleče dres in ga da v kovček. Premisli si in ga vrne nazaj v omaro. Vidi, da je Amina vstopila v sobo in ga opazuje.

Saša Sanjal sem svojega prapradedca. Leona. On se je iz Galicije preselil v Bosno, potem pa iz Bosne v Brazilijo, v Sao Paulo. Baje je pobegnul z ljubico, ampak jaz mislim, da je on zaslutil, kaj prihaja. Odšel je dve leti pred prvo svetovno vojno. Nikoli ga še nisem sanjal, zdaj, ko se selim v London, pa... Ampak, a veš, kaj je bilo najbolj čudno? V mojih sanjah si je Leon grel noge v lavorju. Sedel je tam, sredi tropov in zeblo ga je v noge, kakor da njegove noge ne bi mogle dojet, da niso več v Bosni, da niso več v Galiciji. Razumeš?

Amina ga samo zmedeno opazuje.

Saša Oprosti, nakladam. Rajzefiber imam.

Amina Lahko... ena... praš... Can I ask you something?

Saša Ja.

Amina If I want to party... Where do I go?

Saša What kind of party? Would you like to dance or...?

Amina Yes. Dance.

Saša What kind of music do you like?

Amina Beyonce, Rihanna...

Saša Well... That is difficult...

Amina Why? You don't like Beyonce in Ljubljana?

Saša It's hard to explain. Ljubljana is a little weird.

Amina Weird? How?

Saša You can go to a Metelkova but there is a different music there.

Amina Rock?

Saša Yes.

Amina You can't dance on rock music.

Saša Places, clubs where they play Beyonce are not good places. Not good for you.

Amina Why?

Saša Bad people go there.

Amina Really?

Saša They don't like... (pokaže na Aminino ruto)

Amina Oh, I will put that down.

Saša Really?

Amina At the party I will not be Amina.

Saša Who will you be?

Amina I don't know. A girl. From America.

Saša America?

Amina Yes... From America. Sarah.

Saša Sarah from America?

Amina Amina doesn't like to party. Sarah likes to party.

Saša And what does Sarah do in Ljubljana?

Amina She is a student. She is studying computers.

Saša Is Sarah single?

Amina Sarah has many man. One man in New York. One man in London. One man in Sao Paulo.

Saša Very free girl this Sarah.

Amina If Sarah is free, Amina is free too.

Saša Does Sarah have a man in Ljubljana?

Amina No. She goes to a party to find a man. Slovenian man.

Saša Slovenian man is not a good man.

Amina Why?

Saša Slovenian man doesn't like a man in New York and a man in London and a man in Sao Paulo.

Amina Slovenian man is Iraqi man.

Saša Yes. Slovenian man is Iraqi man.... Maybe Sarah can go to some bar in the centre... So many tourists there. Sarah can find some nice Italian man. Or Sweden man who will take her to Sweden.

Amina Sarah would like to go to Sweden.

Saša And Amina? Where would Amina want to go?

Amina I would like to go to America. My parents studied in America.

Saša (ne posluša Amine, ampak se zamišljen zagleda v svoj kovček) Pizda, sem vedel, da bom pozabil... Sorry, Amina, I just remembered I forgot something...

Saša gre do ene od škatel, iz nje vzame vrečko s čevlji in jo da v torbo, ki jo bo vzel s seboj. Odpreti mora in na novo prepakirati stvari, da gre vse lepo noter. Medtem ko zapira kovček, odsotno razlaga Amini.

Saša Jaz ne bi šel v Ameriko. Amerika je zame prazna ulica, na kateri je stara telefonska govornica. In iz telefonske slušalke se sliši

glas nekoga, ki pripoveduje svojo življenjsko zgodbo. A štekaš? V prazno govori. Svojo zgodbo oddaja v totalno praznino. To je zame Amerika in zato sem jaz edini Slovenec, ki ga ne vleče v Ameriko.

Amina ga samo gleda.

Saša Oprosti... Sorry... I am full of bullshit. I have rajzefiber.

Amina Rajzefiber?

Saša Yes, rajzefiber. Fear of travelling.

Amina Rajzefiber.

Saša It is a German word.

Amina Rajzefiber.

Saša I am nervous. My friend Oleg gave me a number of his friend Mirko who drives a black cab in London. So our man waits for me at the airport. But I still have a rajzefiber. And I dream stupid things.

Amina My husband had rajzefiber. He didn't tell me he is going but I knew. Because he was so nervous. He had rajzefiber.

Saša Tamara also didn't tell me when she applied for a job in London. Only when she got the job she told me I can go with her if I want to.

Amina To ni lepo.

Saša Ne, to ni lepo.

Amina I was happy when my husband left.

Saša Why?

Amina I had to marry him. Iraq changed so much... and when my father died...

Amina ne more dokončati stavka. Saša ne ve, kaj naj ji reče. Le gleda vanjo.

Saša Čakaj, ti pokažem nekaj.

Saša gre do omare, vzame dres Arsenal in ga pokaže Amini, ki se je malo pomirila.

Saša Should I take this to London?

Amina Ja. Super je.

Saša Okej. Thank you.

Saša pospravi dres v kovček.

2.

Daša Zakaj me to zdaj sprašuješ? Štirinajst dni že hodi sem.

Saša Ne me narobe razumet, saj je zelo simpatična, pridna punca, samo...

Daša Samo kaj?

Saša Ne vem, Daša. Mogoče sem samo živčen zato, ker grem, mama pa je na vozičku in te toplice ji še kar predstavljajo... In ti dobro veš, kakšna je.

Daša Vprašala sem te, če si res za. Trikrat sem te vprašala, a te nisem?

Saša Si, samo...

Daša Kaj?

Saša Amina mogoče sploh ni bila medicinska sestra.

Daša Od kje ti to?

Saša Saj je vseeno, ker mama niti ne rabi medicinske sestre...

Daša Od kje ti to, da ni bila medicinska sestra?!

Saša Ne vem, ali je bila ali ni bila. V bistvu nič ne vem o njej!

Daša Kaj pa bi rad vedel?

Saša Nič ne morem vedet o njej, v tem je problem. Nihče ne more nič vedet o njej.

Daša Zakaj ne?

Saša Zato, ker si lahko ona vse izmislila. In mogoče si je vse izmislila. Tudi to, da je bila medicinska sestra si je mogoče izmislila.

Daša Daj, Saša... Amina je...

Saša Še njeno ime je mogoče izmišljeno.

Daša A lahko nehaš s takimi, no?

Saša Teoretično je to možno.

Daša Ja, teoretično je to možno. Pa več zakaj?

Ker so ji tukaj vse vzeli. Ne sme delat. Ne sme se prosto gibat. Nobene svobode nima. Razen te, da si lahko kaj izmislila. Mogoče je to zanj edini možni upor, Saša.

Saša Torej si ti vedela, da ni medicinska sestra?

Daša Ne. Pravim samo, da si ima teoretično Amina vso pravico izmisliti, da je bila medicinska sestra, ker bi si, teoretično, tudi ti in jaz na njenem mestu izmišljevala stvari.

Saša Ali lahko teoretično mene moti, če nekdo tak skrbi za mojo mamo?

Daša Daj, Saša... To, kar govoriš... To res nima veliko smisla.

Saša Mogoče ni fer do moje mame, da jo silim, da sprejme Amino.

Daša Čakaj, čakaj... Je problem, da si izmišljuje, ali to, da je Iračanka?

Saša Mama ima petinšestdeset let. Živela je v svetu, ki je bil zelo drugačen od današnjega. Ni potovala, ni imela prijateljev iz tujine, ni...

Daša In? Tudi jaz sem se rodila v drugačnem svetu od današnjega pa kaj!

Saša Morda ima pravico, da čuti nelagodje

ob Amini, da je... jebat ga... rasistka. Morda ima pravico bit rasistka v svojem domu.

A lahko ti razumeš to logiko?

Daša Jaz odlično razumem to logiko, Saša. Ker je to logika današnjega sveta, ki pravi, da nimamo pravice zahtevati od fašistov, da naj ne bodo fašisti. Ker je to njihova svoboda! Njihova človekova pravica!

Saša Pizda, Daša, pa ne mi spet s fašizmom! O moji mami se pogovarjava!

Daša A se ti slišiš, kaj govoriš? Ti govoriš, da moram jaz razumet razisem tvoje mame! Pa da ima ona pravico do njega!

Saša Moja mama je. Stara je in bolna. Ne morem je več spremeniti. V bistvu ni fer do nje, da jo poskušam spremeniti.

Daša Ni fer do nje?! Ja, Saša, najbolje, da nikogar ne spreminjamo, a ne?

Saša Samo pravim, da eni ljudje ne bodo nikoli dojeli, da neke stvari niso kul, Daša. Da eni tega preprosto ne zmorejo.

Daša In jaz moram te reveže razumeti, ali kaj? Jaz moram razumeti, da je urednik časopisa fašist, ki nikoli ne bo dojel, da to ni kul? Ker tega on, ubogi revež, ne zmore.

Saša A lahko nehaš? Biščak je bedak, ne pa fašist!

Daša Prav, Saša. Ni fašistov. Svet je lep.

Saša A si povedala Igorju? Za službo pa to.

Daša A zdaj me boš pa jebal v glavo?

Saša Samo vprašal sem te.

Daša Nisem mu povedala.

Saša Zakaj ne?

Daša Ker mu pač nisem. Ker so stvari, ki so pomembnejše od tega. Pet Sirijcev v domu gladovno stavka. Celó štalo imamo.

Saša Igor bo izvedel in...

Daša Saj mu bom povedala!

Saša Kdaj, Daša? A ko Sirijci ne bodo več gladovno stavkali? Ali ko ne bo več beguncev in bodo zaprli azilni dom?

Daša Povedala mu bom.

Saša Ne boš se mogla večno skrivati tam noter, Daša!

Daša Daj, odjebi s takimi, Saša. Pojdi ti v London. Za vse bo bolje, če greš.

3.

Saša sedi ob kovčkih in pije pivo. Pregleduje seznam stvari, ki jih mora vzeti s sabo. Zatopljen je vanj in ne dviguje pogleda. Zdi se, da le napol poslušata mamo.

Mama Ne vem, če je bilo pametno, da sta oddala stanovanje.

Saša Pižame, čevlji, trenirke...

Saša se spomni nečesa in začne brskati po škattli. Ne poslušata mame.

Mama To ni veliko denarja. V Londonu pa bi ti, sploh zdaj, na začetku, prav prišlo, če bi vedel, da se imaš kam vrniti... da imaš vsaj tu, v Ljubljani svoj dom...

Saša najde neko vrečko v škattli in jo da v kovček.

Mama Pa še kadarkoli bi lahko skočila malo domov... Ker če bosta pri Tamarinih, ne bosta doma... Vsaj ti ne boš...

Saša Pri Igorju in Daši bova.

Mama Aha.

Saša Vsaj dokler ne naštepata kakšnega froca. Ampak to ne bo kmalu, ker mora Daša najprej izboljšati svet, da bo dovolj dober za njenega otroka.

Mama A veš, da mi nikoli nisi povedal, zakaj sta šla z Dašo narazen? Meni je bila ona od vseh tvojih punc najbolj simpatična.

Saša Daša ni bila moja punca.

Mama Saj res, vidva sta samo nekaj mutila.

Saša Ja. Nekaj sva mutila.

Mama Meni je bila ona super in mi je bilo vedno žal, da nista nič zmutila. Pa ne samo zato, ker je... mislim, ker je naša.

Saša Naša?

Mama Saj vem, vi mislite, da je vseeno, če je človek naš ali ne, ker je človek človek. Ampak ni vseeno.

Saša A lahko, prosim, nehaš?

Mama Za zvezo je pomembno, da imaš čim več skupnega. Če imaš z nekom skupen jezik, je takoj vse lažje. Ker jezik ljudi veže. Zakaj misliš, da so skoraj vse moje prijateljice od dol?

Saša Ker si šovinistka.

Mama S človekom, s katerim se pogovarjaš v tujem jeziku, se ne moreš nikoli tako zblížati, kot se lahko z nekom, ki govori tvoj materni jezik.

Saša naposled dvigne pogled in se zagleda v mamo.

Saša Recimo Amina pa jaz se ne bi mogla nikoli zblížati tako, kot sta se ti pa Marinko, a ne?

Mama Nisem tako mislila.

Saša Kako pa si mislila?

Mama Ti pa Amina bi se lahko zblížala, seveda, veliko ljudi se tako zblížata... Ona je lepa in...

Saša Samo ne reci, da je Amina seksi. Samo tega ne.

Mama Pravim samo, da je dobro, če te s partnerjem vežejo še druge stvari, ne samo... kako se že reče... telesna privlačnost.

Saša Tamare pa mene ne veže samo telesna privlačnost, če te to skrbi.

Mama Zakaj bi me to skrbelo?

Saša Kaj pa te skrbi?

Mama Nič me ne skrbi. Samo, ko je bila zadnjič Daša pri nas, sem se spomnila, da sta se mi zdela super par.

Saša Ja, Daša je res super. Naša je, pa ne bi me odvrlekla v London.

Mama Ne razumeš.

Saša Seveda razumem. Daša je naša, Amina je pa seksi. In? Katero si mi izbrala?

Mama Saj že grem. Vidim, da si preveč nervozen.

Saša A si preverila, če sta iz dobre familije?

Mama Če se ti ne gre v London, ostani doma. Ni se ti treba spravljati name.

Saša Pa pizda, no... Kaj? ... Daj, ne mi s takimi!

Mama gre proti svoji sobi. Zapre vrata za sabo. Saša jih odpre.

Saša A je Tamara kriva, če je njen doktorat tukaj vsem odvečen strošek? A? A je ona kriva, če noče, da bi jo nekdo s končano lesarsko šolo osem ur na dan jebal v glavo samo zato, ker je ženska? A je ona kriva, da v tej vukojebini nihče ne ceni izobrazbe?

Mama Ne slišim poročil, Saša.

Saša zapre vrata. Gre do svojih kovčkov in začne metati zadnje stvari vanje. Prižge muziko. Vzame novo pivo iz hladilnika in spi nekaj požirkov. Nenadoma se zapodi proti vratom mamine sobe.

Saša Kaj pa če midva nočeva imet doma tukaj? A? Kaj če bi midva rada bila tujca, a? Ja, tujca! Ali pa, še bolje, turista! Ker turistom je tu lepo! Turistom se zdijo ljudje v Sloveniji prijazni pa vse se jim zdi čisto pa urejeno! Pa zeleno...

Mama Daj, Saša, naj vsaj vreme slišim.

Saša utihne in se zagleda v mamo, ki ne odmiha pogleda od televizorja.

Saša Zakaj pa ti nisi ostala doma? A? Zakaj ti nisi ostala doma, če je bolje ostati doma?!

Saša gre ven. Usede se na kavč. Počasi spi pivo do konca in se umiri. Šele potem zagleda Amino, ki sedi za mizo.

Saša Danes zjutraj, ko sem sedel na veceju, sem v glavi zaslišal svoj glas. In a veš, od kod je prihajal? Iz Amerike. Mislim, iz moje Amerike. Iz tiste telefonske govornice. Ja, zdaj sem bil jaz tisti, ki v prazno pripoveduje svojo zgodbo.

Saša vidi, da ga Amina ne razume.

Saša Spet nakladam, vem. Sorry. Bullshit.

Amina Boš imel... zabava?

Saša Kakšna zabava?

Amina Zabava... konec.

Saša Poslovilna zabava, misliš?

Amina Yes... poslovilna zabava.

Saša Ne.

Amina Ti... ne... sreča?

Saša (cinično) Ekstatičen sem... (se zave svojega cinizma) Sorry. I am happy, yes. Very happy.

Amina Če... If one of us, you know... (ustavi se, išče primeren izraz, a ga ne najde)... us in azilni dom... if he goes to Germany or Sweden, we are all very happy. And we have... zabava. Big zabava.

Saša se ozre naokrog. Vstane.

Saša Lahko pa imava midva tukaj eno poslovilno zabavo.

Amina Kaj?

Saša Saj si mi zadnjič rekla, da bi rada plesala. Dancing? A?

Saša vstane. Ugasne luči in prižge majhen lampijon in tako naredi temnejšo, intimnejšo atmosfero. Čez lampijon namesti modro najlonsko vrečo, da malo obarva steno za njim. Prižge glasbo. Arabsko glasbo.

Saša Evo, Amina. Dobrodošla na moji poslovilni zabavi.

Saša pride do Amine in ji ponudi roko. Amine je nerodno in se mu izmika.

Saša Can you show me how you dance, Amina?

Saša se proseče zagleda v Amino, ki pa ji ni do plesa.

Saša Please, it is my farewell party, Amina...

Amina se obotavlja, nato pa gre do računalnika in ugasne glasbo.

Saša Sorry, I didn't want to make you uncomfortable...

Amina se obrne k računalniku in kmalu se zasliši moderna zahodna glasba. R'n'b.

Saša se malce zmedeno umakne, Amina pa začne plesati. Nerodno ji je, a se preda plesanju. Saša se ji približa in začne plesati z njo. Tudi njemu je zdaj nerodno. Plešeta in Amina se v nekem trenutku stegne k Sašu in mu iz rok vzame pivo in naredi velik požirek. Nato vrne pivo Sašu. Oba sta vedno bolj sproščena. Amina gre do njegovega kovčka, vzame dres in ga obleče Sašu.

Amina Sarah likes Thierry Henry.
Saša And Thierry Henry likes Sarah.

Saša in Amina plešeta. V nekem trenutku se Saša nagne k njej in jo poljubi. Amina mu vrne poljub. V sobo pride mama in takoj se odmakneta drug od drugega.

Mama A imata disko?
Sašo Poslovilno zabavo imava.
Mama A res? Lepo.

Amina stopi do mame in jo prime za roke. Za plešeta. Amine je nerodno in popade jo smeh. Glasba se konča.

Mama Dobra zabava je bila.
Saša Sarah dobro pleše.
Mama Kakšna Sarah?
Saša Iz Amerike. Super punca.

Amina se še vedno smeji. Vsi se spogledujejo.

Mama Jaz sem tudi včasih rada plesala. Dobro sem plesala.

Nekaj časa vsi molčijo.

Saša Spet boš plesala.
Mama Kdaj greš jutri od doma?
Saša Ob osmih me pride Igor iskat.
Mama Pojej kaj, preden greš. Saj veš, da je na letališčih vse drago.
Saša Se javim, ko pridem v London.
Mama Ni treba. Če bo letalo dol padlo, bo na poročilih. Pa lahko jih bom slišala, ker se ne bo nihče drl name.

Mama se vrne v svojo sobo. Amina in Saša se dolgo časa gledata.

4.

Saša sedi na kavču. Oblečen je v Arsenalov dres. Njegov kovček je odprt. Pozvoni na vratih in Saša se najprej ne gane. Nato pozvoni še enkrat. Saša vstane in odpre vrata. Igor je.

Igor Kaj ti je, stari? Že dvajset minut te kličem. Letalo boš zamudil.
Saša Pofukal sem Amino.
Igor Kaj si?
Saša Pofukal sem jo.
Igor Daj, ne me jebat. Talibanko si pofukal?
Saša Ja, talibanko. Imela sva poslovilno zabavo in malo sem spil... Ali pa tudi nisem, saj ni važno... Pofukal sem jo. Tukaj, na tem kavču.
Igor Kje je bila pa mama?
Saša O, pizda!
Igor No, mogoče je spala.
Saša Pofukal sem jo.
Igor In kaj boš zdaj?
Saša Moram v London.
Igor A da poveš Tamari, da si pofukal talibanko?
Saša Amina je Iračanka.
Igor Potem je pa nisi pofukal, ampak sta spala skupaj, stari.
Saša Moram v London. Moram ven iz tega stanovanja!
Igor Nikamor ne greš.
Saša Zakaj ne?
Igor Zato, ker ne moreš tukaj fukat talibanke in potem it v London fukat Tamaro.
Saša Zakaj ne? A to kao ni prav?

GLEDALIŠČE CELJE

Igor Seveda ni. Jaz nič ne fukam, ti bi pa fukal dve hudi bejbi!
Saša A nisi rekel, da ti Tamara ni huda?
Igor Je huda. Za fukat v Ljubljani huda. Ni pa za preselit se v London huda!
Saša Daj ne seri in me pelji na letališče.
Igor Saj sploh nisi spakiran.
Saša Spakiran sem. Evo, samo zaprem tole torbo in sem.

Saša začne zapirati torbo. Ne gre mu, ker poskuša na silo. Igor ga nekaj časa opazuje.

Saša A se lahko ti nasloniš na torbo, jaz bom pa zaprl?
Igor Res ne morem verjet, kako si si ti to naštimal.
Saša O čem ti to?
Igor To Amino. Rabiš jo, ker kao moraš v London, samo potem pa še ne greš, ker jo moraš kao uvajat...
Saša A ti trdiš, da sem najel Amino zato, da bi jo lahko pofukal?
Igor A ti veš, koliko je starih bab, ki bi lahko skrbele za tvojo mamo? A ti veš, koliko je debelih, brazgotinastih, škrbastih bab, ki so usposobljene za nego na domu? Ampak ne, ti si raje pripelješ eno mlado, hudo bejbo, tako lepo, zagorelo...
Saša Daša jo je predlagala. Jaz sploh nisem vedel, kako zgleda.
Igor Saj vem, vidva z Dašo sta v bistvu hotela pomagat eni revii! Da dobi službo, a ne?

Saša Ja. In?
Igor To sta vidva... to ste vsi vi...
Saša Kdo mi, stari? Kdo smo to mi?!
Igor Vi... zblojeni idealisti, levičarji, človekoljubi... ne vem, kaj ste... Vi, ki nimate pojma o realnem svetu!
Saša Daj, stari...
Igor Nič, čisto nič. Vam ni nič jasno, pizda! Vama ni jasno, da sta zajebala tvojo mamo, ki ni dobila šolane negovalke, pa da sta zajebala eno prijazno, ubogo gospo srednjih let iz okolice Brežic, ki je ostala brez dela. In zajebala sta Amino, ki se je za par sto evrov dala dol s tabo...
Saša Za kakšnih par sto evrov!? Kaj govoriš ti?
Igor Zaposlil si jo, dal si ji denar na roko... Njej, ki nima nič... In potem si ji rekel, če bi fukala s tabo? Pa ne mi zdaj, da ženske odločajo o tem, kdaj se fuka!
Saša A hočeš reč, da sem jo posilil?

49

Igor Ne vem, Sale. A si jo?
Saša Pa kaj je s tabo, stari! A sem ti jaz kriv, da ne fukaš?!

Igor Jebi se!
Saša Daj, nehaj srat in me odpelji na letališče. Evo, če ti bo kaj lažje, potem obljubim, da v Londonu en teden ne bom seksal s Tamaro.
Igor Pa kdaj si ti ratal tak kreten?
Saša Kdaj si ti ratal tak kreten?
Igor Jebi se, stari. Jebi se. Pofukaj še Dašo, da bo hat-trik, pička ti materina!

Saša Pa kaj je s tabo?
Igor Vedno si imel vse, stari.
Saša Daj, nehaj stari. London Calling.
Igor Kao ubogi čefur, zatiran, ne vem kaj, ampak ti si imel vse.

Saša Pizda, Igor, govoriš, kot da je tebi kdaj kaj manjkalo!
Igor Ko ti je pasalo, si bil Saša Kovač, ljubanski pičkur, če pa so uletel kaki težaki z oglatimi glavami, si pa ratal Sale Kovač, veliki čefur s Fužin. Naš čovek, a ne?
Saša Saj res, tebi je bilo pa težko, ker ste imel doma samo vikend v Kranjski pa v Piranu, na Krasu pa ne!

Igor Je bilo lušno, a ne, ko si lahko izbiral? V Londonu pa ne bo izbire. Tam boš Vzhodnoevropejec! Tam boš tudi ti iz Destrnika, tako kot jaz. Kmet boš. Sasha Kovak. From Slovenia. From fucking Eastern Europe. Končno bom lahko videl, kako je bit kmet!

Saša Jaz tam ne bom kmet, stari. Jaz bom tam nič. Tamara bo na faksu, jaz jo bom pa čakal, da pride domov. In dokler se ona ne vrne domov, bom nič. Jebeni duh bom, ne pa vzhodnoevropski kmet. Duh bom, ki ga bo zeblo v noge.

Igor Kmet boš. Kmet iz Destrnika.
Saša Prav, kmet bom. A greva lahko zdaj na letališče?
Igor A ne bi raje ostal tukaj? Z mamo pa Amino. Meni to zgleda totalna družinska idila. Pa še meni lahko pomagaš zalafuat TH14.
Saša Zamudila bova.
Igor Jaz te rabim tukaj, stari.
Saša A pokličem taksi?
Igor Jaz rabim nekoga, da zvečer z mano spi je pir in mi reče, da bo vse kul.

Saša Daša ti bo rekla, da bo vse kul.
Igor Ja, Daša mi bo...

Saša vzame v roke telefon.

RAJZEFIBER

48

Igor Če pokličeš taksi, jaz pokličem Tamaro!

Saša Daj, ne seri, stari! Greva.

Igor Ne.

Saša Stari...

Igor (pogleda na uro) Saj zdaj je itak prepozno. Zamudil si.

Saša (pogleda na uro) Pa saj je šele... Pol ure rabiva do letališča...

Igor Iz Zagreba letiš!

Saša A u pičku...

Igor Ne moreš met vsega, stari. Enostavno ne moreš. Če si čefur, si čefur, če si pa kmet, si pa kmet. To je edino fer. Štekaš?

Saša Važno, da ti štekaš, stari.

Nekaj časa sedita v tišini.

Igor V bistvu sem ti naredil uslugo. Ker Tamara res ni tako huda.

Saša Hvala, stari. Res hvala.

Igor Ni za kaj.

Tretji del

1.

Pozvoni na vratih in Saša odpre. Amina je zelo presenečena, ko ga zagleda. Ni videti najbolj srečna.

Amina Kaj...?

Saša Nisem šel v London. Prestavil sem odhod.

Amina Ja.

Saša Samo, da veš... To nima nobene zveze s tistim... Med nama. You understand?

Amina Ja.

Saša Nisem šel v London zaradi projekta, na katerem delam. Z Igorjem. Ne zato, ker bi hotel...

Amina Ja.

Saša Bom šel, ko bova zaključila. Čez en teden.

Next week I go.

Amina Okej.

Saša Are you ok?

Amina Ja.

Saša Tisto... Farewell party...

Mama O, Amina! A si videla, da naju Saša ne more zapustit?

Amina Ja.

Mama On misli, da midve ne moreva brez njega.

Saša Saj bom šel.

Mama Daj, povej mu, Amina, a ga midve rabiva? A rabiva njegovo pomoč?

Amina Ne.

Mama No, vidiš, Saša. Midve te ne rabiva tukaj. Midve lahko sami. Brez moških. Zaradi naju greš lahko ti v London, kadarkoli hočeš.

Saša Hvala.

Mama Amina, ali mi pomagaš na stranišče? Pi pi?

Amina Ja.

Amina pomaga mami sestri na stranišče. Zapre vrata in čaka pred njimi. Saša jo opazuje.

Saša Amina... Upam, da mi ne zameriš kaj... Mislim, tisto med nama... malo sva spila... Jaz sem imel rajzefiber...

Amina Rajzefiber.

Saša Rajzefiber.

Amina deluje odsotno.

Mama Amina.

GLEDALIŠČE CELJE

Amina odpre vrata, vstopi in potegne vodo. Saša opazuje, kako Amina pomaga mami ven iz stranišča.

2.

Saša in Tamara se pogovarjata po skypu. Ampak Tamare ni na zaslonu oziroma se le vsake toliko sprehodi mimo zaslona in vidimo kvečjemu njene noge.

Saša Pa saj sem ti razložil... Igor je zaspal, jaz pa sploh nisem porajtal, ker je on cel lajf točen in sploh nisem gledal na uro in nisem dojel, da bi moral poklicat taksi... Moja zmešana mama se boji, da jo bo čas povozil in zato nima ene ure nikjer... In sem sedel v stanovanju in čakal... Pizda, a je to res tako težko razumet!? Celo življenje se zanašam nanj, ker je Igor pač človek, na katerega se lahko zaneseš... In zdaj se prvič ni izšlo, ker ima Igor totalno štalo s tem svojim projektom pa z Dašo... Tamara! Tamara!

Tamara Poslušam te.

Saša A boš rekla kaj?... Tamara!

Tamara Saj si vse razložil.

Tamara gre mimo računalnika, a se ne ustavi. Saša jezen poklopi računalnik.

3.

Mama in Amina sta v kopalnici. Amina ustvarja mamino novo pričesko.

Mama A veš, Amina, da sem nekoč brala zgodbo o puncu, Bosanki, ki je po štirinajstih dneh v zaklonišču nenadoma vstala in odšla ven? Sredi vojne. In se čez pol ure vrnila nazaj namazana in počesana. Mislili so, da se ji je zmešalo, ona pa je rekla, da se je, ko je stala pred ogledalom in si mazala trepalnice, prvič po dolgem času spet počutila kot človek.

V kopalnico vstopi Saša.

Saša Kaj pa vidve delata?

Mama Amina ima teorijo, da če želi bit človek zdrav, mora izgledat zdrav. Poglej. Kdaj si me nazadnje videl z nalakiranimi nohti?

Saša Jaz te nikoli nisem videl z nalakiranimi nohti.

51

Mama In to... (pokaže na svoje lase) To je delo profesionalke, Saša. Naša Amina je bila v Iraku frizerka. Lahko ona trdi, kar hoče, a ta frizura to dokazuje.

Saša In? Ali terapija deluje?

Mama Čakaj, nisva še končali.

Amina Še malo.

Amina naredi še nekaj zaključnih potez, potem dokonča mamino frizuro.

Amina Tadaaaa!

Mama se ogleduje v ogledalu. Nato se obrne še k Saši.

Amina Lepo?

Mama Lepo.

Saša Bravo, Amina.

Amina Hvala.

Mama Profesionalka, ti pravim. Jaz prepoznam šolano frizerko.

Saša Lahko bi odprla svoj frizerski salon.

Amini je malo nerodno.

Mama Amina se je naučila strič v zaklonišču.

Saša Res?

Mama Ja. Morala je strič mlajše sestre in mamo. Sestre so imele dvanajst, štirinajst in petnajst let. Saj si jih lahko predstavljaš. Nobena vojna ne ustavi pubertete. Lahko so padale bombe, ampak one so hotele bit lepe.

Saša Vse to ti je povedala?

Mama No, malo je povedala, malo sem si pa izmislila.

Saša Izmislila si si?

Mama Če si lahko ona izmišljuje, si lahko pa še jaz.

Saša In kaj si si še izmislila o njej?

Mama Da so jo poročili zelo mlado in da je zdaj srečna, ker je prvič vsaj malo svobodna. Tu nima ne moža, ne očeta, ne bratov. Mir ima. In svobodo. Samo še naučit se mora uživat v tej svobodi. Jaz se nikoli nisem, ampak ona je še dovolj mlada.

Saša Kje so zdaj tvoje sestre, Amina? Your sisters, Amina? Where are they?

Amina Turkija.

Mama V Turčiji.

Amina Ja. With mama. V kamp.

Mama A si ti Kurdinja, Amina?

RAJZEFIBER

50

Saša Ne, Amina je frizerka.

Amina Jaz... ekonomska... migrantka.

Saša Tudi moja mama je ekonomska migrantka.

Mama Amina lahko tudi tebe postrize, Saša.

Malo si se zanemarlj, odkar je Tamara v Londonu.

Saša Ne, hvala.

Mama Zakaj ne? Z levo roko te postrize, a ne Amina?

Amina Ne vem moška...

Mama Moška frizura ni nobena znanost.

Če znaš postrič žensko, znaš tudi moškega.

Amina Jaz vem frizur... moj mož...

Amina začne ob omembi moža jokati. Sese-de se.

Mama Vse bo v redu, Amina.

Saša Ti prinesem kozarec vode?

Saša prinese Amini kozarec vode.

Mama Ti kar jokaj, Amina. Lažje ti bo.

Saša Kako dolgo je že mrtev tvoj mož?

Amina Moj mož... Moj mož... tukaj.

Saša Kje je? V Ljubljani?

Amina prikima.

Mama (Sašu) Ali ni njen mož mrtev?

Saša Ne vem.

Amina He swam... across the river...

Saša Preplaval je reko?

Amina prikima.

Saša Kdaj?

Amina He can't swim. But he swam across the river...

Mama (Sašu) Meni se zdi, da je Daša rekla, da je njen mož mrtev.

Amina River Reka.

Mama (Sašu) Tudi ti si mi rekel, da je vdova.

Zato je nisem nič spraševala. Begunka in vdova si rekel.

Saša Ja. Sem.

Amina River River. Reka Reka.

Amina se skuša nasmejati, a ji ne gre.

4.

Igor, Daša in Saša sedijo za mizo v stanovanju. Mama je v sosednji sobi, verjetno že spi. Oni so že nekaj spili.

Igor Stari, jaz imam startup. Kmet iz Destrnika ima svoj startup. In se gre crowdfundinga... Igor Žurej ima svoj startup.

Saša Danes si čuden, če nimaš startupa, stari.

Igor Daj, poglej me... Jaz sem še vedno totalen kmet iz Destrnika. Ampak na mojo srečo je svet poln podobnih kmetov iz nekih destrnikov in ko to enkrat dojameš, je vse simpl ko pasulj. Firmi rečeš startup, oblečeš se kot peder in si zmagal. In jaz sem zmagal.

Saša Zmagal si.

Igor Mislim, bomo zmagali.

Daša Včeraj se je v reki Reki utopil begunec.

Saša Sem bral, ja.

Igor In?

Daša Kaj in?

Igor A ti ne sede ta pozitivna štimunga? Moraš malo zamorit atmosfero, a ne? Nekdo mora umret, da zbalansira to veselje?

Daša Samo povedala sem.

Igor Pa pizda, no... Da se ne moreš niti danes...

Daša Kaj ti je? Samo rekla sem,

da se je utopil...

Igor Ja, ja... Just making conversation, a ne? Samo malo si temo spremenila.

Daša Oprosti, ker me je to pretreslo.

Igor Pred dvema dnevoma je v časopisu pisalo, da je petinosemdeset tisoč otrok v Jemnu umrlo od lakote.

Daša Sem videla, ja. In kaj hočeš s tem povedat?

Igor Hočem ti povedat, da ta tvoj utopljenec ni edini nesrečnež na svetu. Da jih je milijone. Milijarde. Da umirajo ta trenutke, ko se mi pogovarjamo.

Daša Ja, umirajo.

Igor In zato se mi ne bi smeli veselit, a ne?

Daša Kdo to pravi?

Igor Ti praviš. Praviš, da se ne bi smeli pogovarjat o tem, da smo pravkar zagnali proizvodnjo solarnih polnilcev za telefon, ampak bi se morali pogovarjat o beguncu, ki se je utopil v reki Reki.

Daša Tiše. Mama spi.

Igor Sori, stari, sem čisto pozabil, da nismo sami. Bova odnesla potem tele flaše s sabo, da ne bo vedela, da smo pili.

Saša Stari, ona je po mami Bosanka. Droge so problem, alkohol je pa kul.

Igor Jaz imam pravico živet svoj lajf.

Daša Nisem rekla, da nimaš.

Igor Jaz imam pravico, da sem vesel, če mi gre dobro. In mi gre. Zelo dobro mi gre. In imam pravico, da en dan ne razmišljam o vseh jebah tega sveta.

Daša En dan!? Pa saj ti nisi nikoli razmišljal o jebah sveta. Ti si se umaknil v svoj startapovski svet, v katerem ni nobenih drugih jeb razen tvojih.

Igor A ti se pa nisi umaknila?

Daša Kam sem se jaz umaknila?

Igor Daj, no, Daša... Kaj pa je ta tvoj aktivizem, če ne umik!

Daša Umik od česa? Ne razumem.

Igor Od tvojega življenja, Daša.

Daša Od katerega življenja?

Igor Od tistega, v katerem nimaš več službe!

Daša Kaj?

Igor A si mislila, da ne bom izvedel? Pa pizda Daša, saj imam dostop do tvojega bančnega računa.

Daša Saj bi ti povedala, ampak te je zanimal samo tvoj solarni polnilec.

Igor Saj sem jaz kriv, Daša. To vsi vemo. Jaz sem egoistični kapitalist, ti si pa socialno občutljiv posameznik. Jaz sem neoliberalni podjetnik, ti pa družbeno angažirana državljanka.

Daša Ti nisi noben neoliberalni podjetnik, ampak si en navaden kreten.

Igor Mogoče sem res. Ampak res je pa tudi, da mi ti nisi povedala, da si izgubila službo.

Daša Uradno je sploh še nisem.

Igor Ah, daj, Daša. Tukaj je Slovenija. Tukaj ni nič uradno.

Daša A nismo mi tukaj, da bi nekaj praznovali?

Igor Saj res. Lepo, da si nas spomnila.

Na zdravje.

Igor spi. In Daša spi. In tudi Saša spi. Sledi mučna tišina.

Igor Ne se pustit motit, vidva kar praznujta dalje.

Daša Kako pa kaj Amina?

Saša V redu, samo odkar je ta bodigard uletel, je Amina drug človek.

Daša Kakšen bodigard?

Saša Ma ta njen mož, Nuri, ali kako mu je že ime.

Odkar jo on pospremi, je še stalno zamudila.

Igor Mogoče se lupčkata pred vhodom.

Saša Alah ne dovolj lupčkanja pred vhodom.

Daša In zakaj je bodigard?

Saša Ma tako, za foro... Enkrat sem bil na eni fantovščini nekje v neki koči v pizdi materini zraven Horjula in je ob polnoči uletela striptizeta z bodigardom med trideset pijanih tipov. Stari, ti bi ga moral videt, revčka. Tresel se je, tako je bil napsihiran. Samo da se je roka stegnila proti bejbi, so se mu vse žile na ksihtu napele. Totalno presran je bil.

Igor Zakaj?

Saša Kako zakaj? Če bi kdo od nas navalil na striptizeto, bi on kaj? Prefukal trideset pijanih tipov? Sredi noči, trideset pijanih tipov... Trokiral je, model. Trokiral.

Daša In kaj ima ta tip z Nurijem?

Saša Nuri je na podoben način živčen, ko je ob Amini. Kot da je okrog njega trideset pijanih tipov, ki bi radi posilili njegovo ženo.

Daša A si ti lihkar Nurija primerjal z bodigardom ene striptizete?

Saša Njegovo napsihiranost sem primerjal, ja.

Daša Pa pejt no, Saša...

Saša Kaj je?

Daša Jaz sem mislila, da si ti normalen, da nisi tak kot tvoja... (pokaže proti sobi, kjer spi mama)

Saša Kaj da nisem? A da nisem rasist?

Daša To si ti rekel.

Saša Daj, Daša, ne seri. Kaj ti je, pizda? Ta Nuri se mi zdi podobno presran kot tisti bodigard v Horjulu, to je vse. Situacije nima pod kontrolo, ima pa ogromen občutek odgovornosti, da mora Amino zaščtit. Na neznanem terenu je. V bistvu se mi smili.

Daša Ja, smili se ti.

Saša Ja, smili se mi.

Daša Ah, daj, no. Na kurac ti gre, ker je prišel in ker Amina ni več vdova.

Saša Daj, pejt ti nekam... To nima nobene veze z Amino. In kaj mene boli kurac, če je Amina vdova ali ne?

Daša Luštna punca je, a ni?

Saša Ja, luštna punca je. Ampak vsak dan se na cesti mimo mene sprehodi deset luštnih punc.

Igor In vsakič si rečeš: Jebem jaz mater unmu, ki jo fuka!

Daša A si lahko ti tih?

Saša Saj me poznaš, Daša. Nič takšnega nisem mislil. Samo opazil sem, da je Nuri čisto živčen, ko se Amina pogovarja z mano.

Daša Jaz pa pravim, da to mogoče nima nobene zveze s Koranom.

Igor S čim pa ima zvezo? Model je iz Iraka. Totalno je zjeban, ne šteka tega sveta, njegova bejba kao dela, on pa ne... V mislih si govori sure in išče eno, ki bi mu povedala, ali naj debila, ki jo prečekira, na gobec ali pa naj ga pusti pri miru, ker je itak gej.

Daša Samo tiho bodi pa pij ta svoj pir, a prav?

Saša Sploh pa jaz nisem samski, če si pozabila.

Daša Pa saj ne boš šel v London. To vsi vemo, Saša.

Saša Kaj veste?

Daša Da si zmrznil. Prvič v življenju si moral nekaj vedet, moral si se odločit, ali greš ali ne, moral si vedet, ali je to, da greš, pravilna odločitev ali ne. In si zmrznil. Ker nisi vajen, ker nisi sposoben razmišljat. Ker si fikus in ne človek. Dober fikus si, Saša, ampak si fikus.

Igor Samski fikus, stari.

Daša Ja, uboga Tamara.

Saša Ona pa res ni uboga. Ona je v Londonu, šeta po Hyde parku in uploada svoje selfije izpred Buckinghamske palače. To si je želela in to ima. Če ne bo z mano, bo pa s kom drugim. Njej je bilo edino važno to, da ne ostane tukaj.

Daša To nima zveze s Tamaro.

Saša S kom pa? Tamare ni zanimalo, da ima moja mama operacijo in da bo po njej na vozičku. Ni je zanimalo, da sem bil jaz celo življenje Saša Kovač in da mogoče nočem bit Sasha Kovak! Ni je zanimalo, da jaz v Londonu ne morem dobit spodobne službe in da tudi, če jo dobim, da nočem delat dvanajst ur na dan, sedem dni v tednu, da nočem živet jebenega gastarbajtrskega lajfa, da nočem pri petinšestdesetih tako kot moja mama cvilit, da ni nikogar v celem Londonu, ki bi prišel k meni na kavo, da se nočem iz obupa prisesat na svojega otroka! Ni je zanimalo, da nočem v jebeni London! Ker nočem! Nočem v London!

Igor Tako se govori!

Daša No, vsaj odločil si se.

Igor In na to se pije. Na zdravje!

Saša Na zdravje!

Saša spi in zabriše kozarec po tleh. Ta se razbije.

5.

Saša se živčno prestopa in gleda skozi okno.

Saša Spet zamuja.

Mama Saj še ni pol enajstih.

Saša Ja, ampak če se ta trenutek pojavi izza vogala, pred pol enajsto še ne bo v stanovanju.

Mama Lahko greš, če se ti mudi. Ji bom že jaz odprla.

Saša Me prav zanima, kakšen izgovor bo imela zdaj.

Mama Moraš priznat, da ima dobre izgovore.

Saša Domišljija ji dobro služi, ni kaj. Evo, zdaj pa je pol enajstih.

Mama A se lahko odmakneš od okna?

Saša Zakaj?

Mama Živčno me delaš.

Saša Odkar je prišel Nuri, še ni prišla pravočasno.

Mama A si ti malo užaljen?

Saša Nisem užaljen. Zakaj bi bil užaljen?

Mama Ker ni vdova.

Saša Bila je vdova in zdaj ni več vdova. Zakaj bi bil zaradi tega užaljen?

Mama Užaljen si.

Saša Tri mesece je bil Nuri v Veliki Kladuši in ona je to vedela.

Mama A ti je to Daša povedala?

Saša Ne zna plavat, zato je moral čakati poletje, da se je Kolpa spustila.

Mama Moja mama se je rodila v Veliki Kladuši. Prit od tam v svet ni majhna stvar.

Saša Evo, tamle sta. Prihajata. A jo Nuri vsak dan pospremi?

Mama Saj ne stojim ob oknu in špijoniram.

Saša Odkar je prišel, me Amina ne pogleda več v oči. Ne da mi roke. Drug človek je.

Mama Tak si kot moja gazdarica na Gotski.

Stala je ob oknu in gledala, kdaj sem šla od doma in kdaj sem prišla. Ker sem bila od dol, sem bila sumljiva in so me morali imet pod nadzorom.

Saša Poglej. Pred njo hodi. Tako kot se spodobi.

Mama Tako je tudi Marinko hodil pred mano. Tri korake pred mano je hodil in prestreljeval mimooidoče s pogledom. Bal se je, da me bo kdo ukradel.

Saša A se ti kdaj vprašaš, kakšni so bili ti ljudje pred vojno? A misliš, da so se v Bagdadu včasih parčki držali za roke pa se lupčkali po parkih? Ali pa hodili v disko?

Mama Pred vojno sta bila Amina in Nuri še otroka. Najbrž se niti ne spomnita sveta pred vojno.

Saša Njeni starši so bili sigurno drugačni od nje. Baje so študirali v Ameriki.

Mama Včasih je bilo vse drugače. Tu in tam. Naša generacija je bila povsod bolj odprta od vaše.

Saša V Nemčiji bo Amini lažje.

Mama Ker so nemške riti manj usrane od naših?

Saša Tam ji mogoče ne bo treba brisati riti.

Mogoče bo celo medicinska sestra.

Mama Tam ji ne bodo na besedo verjeli, da je bila medicinska sestra.

Saša Njej bodo verjeli, karkoli bo ona želela, da ji verjamejo.

Mama Tebi se je pa ta reva res zamerila.

Saša Mene samo moti to, da ne vem, koga sem spustil v hišo. Ovdovelo medicinsko sestro? Ali srečno poročeno frizerko?

Mama Amina je ena luštna punca.

Saša Kako veš, da ji je ime Amina?

Pa da je to res njen mož? Kako veš, da je pribežala pred vojno? Kaj sploh veš o njej?

Mama Vem, da v redu skuha kavo. Pa da ima lepe oči. In da te gleda naravnost v oči. Amina ne spušča pogleda, kakor sem ga spuščala jaz. In to je dobro. To pomeni, da je še niso strli. Da bo mogoče celo preživela vse to.

Saša Dvajset do enajstih je. In ona stoji pred hišo in se pogovarja s svojim možem.

Ki je morda njen brat. Ali prijatelj.

Mama Se lahko, prosim, odmakneš od okna?

Saša Spet se pripravata.

Mama A se bojiš, da me bo okradla? Moja gazdarica se je bala, da jo bom okradla. Prijazno se mi je smehljala in istočasno trepetala, da bom ponoči vdrla v njeno stanovanje in ji ukradla njen nemški pralni stroj, ki ji ga je sin prinesel iz Düsseldorfa.

Saša Čakaj! Kaj?!

Saša gre od okna proti vhodnim vratom. Hodi z vedno večjo naglico. Odpre vrata in skoraj steče ven iz stanovanja. Mama je tako zatopljena v svojo pripoved, da ne vidi takoj, da je šel Saša ven.

Mama Ni si mogla pomagat in jaz si nisem mogla pomagat, da je ne bi sovražila zaradi tega, ker je v meni videla tatico. V meni, ki sem kot trileten otrok vzela čokolado

v trgovini s police in bila tepena. Da si zapomnim, da se ne krade. Da mi ne krademo. Jaz sem si zapomnila, da mi ne krademo, moja gazdarica pa si je zapomnila, da mi krademo, ker so ji nekoč na Baščaršiji ukradli torbico... Saša? Saša?

Od zunaj se zaslišijo kriki in mama se odpelje do okna in pogleda skozi.

Mama Saša! Mi ne delamo tega, Saša!

Četrty del

1.

Večer je. Saša sedi za računalnikom. Poskuša priklicati Tamaro, a mu ne uspe. Zraven sedi mama in se ne zmeni za to, da je Saša ne poslušala pozorno.

Mama Bili so trenutki, ko sem res sovražila Marinka. Imelo me je, da bi ga zgrabila za vrat in bi ga davila, da bi tolkla z njegovo glavno v steno...

Saša Najbrž je še vedno na faksu.

Mama Pridejo takšni trenutki. Kratki so, redki so, ampak so.

Saša Ob devetih sva bila zmenjena, da se slišiva.

Mama In če bi takrat, v enem tistih trenutkov, prišel nekdo in bi Marinka...

Saša Tebi Marinko ni zviljal roke.

Mama Obstajajo hujše stvari od zviljanja roke, Saša. Takšne, ki se jih ne vidi. Sploh pa ne od daleč.

Saša Videlo se je, da jo boli.

Mama Včasih živiš s človekom, pa ne vidiš, da ga boli.

Saša jezno zapre računalnik.

Saša Videlo se je, da jo boli.

Mama Od tukaj se ni nič videlo, Saša.

Saša Videl sem človeka, ki je svoji ženi zviljal roko.

Mama Reveža si videl. Točno takšnega reveža si videl, kakršen je bil Marinko.

Saša Marinko ni bil noben revež.

Mama E, moj Saša... Ko sem mu povedala, da se bom ločila, je obnemel. Ni mogel verjeti, da je to sploh mogoče. V njegovem svetu ločitev ni obstajala. Ta revež se z nikomer ni mogel pogovoriti. Nikomur se ni mogel zaupati. Ostal je čisto sam. Velika žrtev. Prevaran, izdan. Predvsem pa ga je bilo sram. Sram ga je bilo, ker se nekaj tako groznega zgodilo njemu, Marinku Kovaču iz Livna. On se do smrti ni pomiril s tem, da je ločen. V njegovem hercegovskem mozgu ni bilo ničesar, s čimer bi lahko to predelal. Ko sva se ločila, je bil še mlad, dvainštirideset je bil star, ampak on ni imel nikoli druge ženske. On je imel svojo ženo in to sem bila jaz. Petnajst let je bil on v svoji glavi poročen

z žensko, ki z njim ni spregovorila niti besede. Če to ni revež...

Saša Amina ni ti in Nuri ni Marinko.

Mama O, Saša... Ti si tak... Tak... Kako me jezi, da ni slovenske besede za šempjo!

Saša Zakaj pa jo rabiš?

Mama Ker si šempjo.

Saša Šempjo sem?

Mama Ja, šempjo. In če rečem Zdenki, da je nekdo šempjo, bo točno vedela, kaj mislim. Pred očmi se ji bo, tako kot meni, narisal Vedran iz ulice Lino Mariani. Vedran je šempjo, zame in zanjo. In če rečem, da si ti šempjo, ji bo vse jasno.

Saša Budala.

Mama Ne, nisi budala. Budala je prestrogo.

Nisi štopido. Šempjo si.

Saša Prtegnjen?

Mama Ne.

Saša Malce čez les? Zmešan? Čaknut? Trčen?

Mama Ne, Vedran ni bil ne malce čez les ne prtegnjen, ne nor, ne zmešan... On je bil šempjo. In ti si šempjo. Razumeš?

Saša Razumem, ampak v enem jeziku so pač ene besede in v drugem so druge.

Mama Ja, ampak če bi jaz hotela povedati, kaj se je zgodilo...

Saša Komu bi to hotela povedati?

Mama Nikomur ne bi hotela povedati. Saj veš, da nimam tukaj nikogar, ki bi mu to lahko povedala.

Saša Lahko pokličeš Zdenko in poveš vse.

Mama Enih stvari ne moreš povedati po telefonu.

Saša Mogoče bi se morala preseliti v Pulo.

Mama Ja, lahko se preselim tja, ti pa prodaš to stanovanje in vama kupiš kaj v Londonu.

Saša Ja, milkšejk nama lahko kupim.

Pozvoni na vratih. Saša odpre in v stanovanje vstopi Igor. Ves iz sebe je, morda tudi pijan. Igor začne govoriti, ne da bi pozdravil.

Igor Ne, ne, ne, sem ji rekel. Saša ni nikogar pretepel. V lajfu. On ne more nikogar preteptati. Ni šans. Kako vem? A kako vem!? Pač vem! Tako vem, ker je Saša enkrat spizdil iz Flexa in pustil, da sta meni, njegovemu najboljšemu prijatelju, dva trokrična rokometišta zlomila ličnico. Na, poglej, sem ji rekel, še vedno se mi pozna. Vidiš? (*zagleda mamo*) Dober večer, gospa Kovač. Kako ste? **Mama** Za u škovance.

Igor Škovance. Kaj je že to? Brisača, a ne?

Saša Smeti.

Igor Ja, točno, smeti. Poglejte še vi, gospa Kovač, še vedno se mi pozna. Ker me je vaš cenjeni sin Saša Kovač pustil samega...

Saša Na vece sem šel...

Igor ... in potem si srečal tisto malo črno z Bežigradske in si jo pospremil na bus in... Saj ni važno, stari... Važno je, da ti nisi sposoben nikogar usekat na gobec. Sploh pa ne tako, da bi ta nekdo fuknil po štengah in si zlomil rebro, a ne? Tega ti, Sale, nimaš v sebi. Eni imajo, eni pa nimajo. In ti pač nimaš. Saša Kovač je pičkica. Največja pičkica je. Dokazano. Večkrat. Tako sem ji rekel.

Saša Komu si to rekel?

Igor Amini, ali kako je že ime tisti tvoji talibanki.

Saša Kaj si ji rekel, stari?

Igor Ona je meni rekla.

Saša Kaj ti je rekla?

Igor Da si ti njenega moža na gobec in da ima njen mož zato zlomljeno rebro in roko.

Saša Jaz nisem nikogar na gobec.

Igor In jaz ti verjamem, Sale. Ker vem, da nisi lažnivec. Nikoli te nisem videl, da bi se mi zlagal. Ti si priznal celo to, da si pofukal bejbo, v katero sem bil zaljubljen. Da se tega ne spomniš, si rekel, ampak da si jo pofukal. Zato vem, da ti nisi lažnivec. Te tvoje talibanke pa ne poznam in ne vem, ali je lažnivka ali ne. Nič v bistvu ne vem o njej. Ne vem niti, ali je ta tip, ki ima kao zlomljeno rebro in roko, res njen mož. Lahko da je njen brat, lahko da je njen zvodnik, lahko da ji ni nič...

Saša Nič ji ni.

Igor Nič ji ni... Ti pezde! Spizdil si iz Flexa, pustil si, da tvojega najboljšega prijatelja dva mongoloida nalomita kot prasca, potem pa greš in rukneš na gobec enega begunca, ki ti niti do popka ne seže.

Saša Kaj je s tabo?

Igor A kaj mi je? To mi je, da sem te na polno zagovarjal, stari. Napadel sem to revu, to Amino, v kurac sem jo poslal, da kaj si ona zmišljuje, stari. A veš, kaj sem ji rekel? Rekel sem ji, naj spizdi, od koder je prišla! Pizda, res sem ji to rekel, stari. Spizdi, od koder si prišla, sem ji rekel. Izgovoril sem najbolj ogaben stavek v zgodovini. Izgovoril sem ga. Na glas sem ga izgovoril. Zakričal sem ga. In to zaradi tebe, stari. Zaradi tebe, pičkica! **Saša** Ja in? Saj vemo, da si fašistek. Saj si iz Destrnika, pizda.

Igor Ja in?! Nič ja in! Daša je bila zraven, stari.

Daša me je slišala, kako govorim talibanki, naj spizdi, od koder je prišla.

Saša U, pizda.

Igor Ja, točno to. U pizda! Ker je Daša samo to rabila. Samo to je rabila, da lahko reče, da je konec.

Saša Kaj?

Igor Konec!

Saša Kakšen konec?

Igor Z Dašo in mano.

Saša Daša te je pustila?

Igor Mislim, ni tega izgovorila, ni mi rekla, da je konec, ampak...

Saša Kaj zdaj? A je konec ali ni?

Igor Ni še. Ampak v bistvu je. Konec je.

Saša Ni konec. Ne more bit konec. Vidva ne bosta šla nikoli narazen.

Igor In to vse zaradi tebe in tvoje talibanke!

Saša Midva z Amino nimava s tem nič. Upam, da ti je to jasno, stari.

Igor Vse imata s tem. Vse! Ti in tvoja talibanka! Vse!

Saša Daj ne bit kreten. Dvanajst let sta skupaj. Ne razideš se po dvanajstih letih zaradi tega, ker nekdo blekne nekaj debilnega!

Igor Ne. Razideš se zaradi nepremostljivih razlik. Ampak teh nepremostljivih razlik se zaveš v trenutku, ko slišiš nekoga izreči stavek »Spizdi, odkoder si prišla!«

Saša Ne verjamem.

Igor Čemu ne verjameš!? Pa pizda, stari, saj si naju videl. Živiva drug mimo drugega... Zadnji dve leti, mogoče še več... V kurcu sva in... Na nitki visiva... Jaz sem upal, da se boš ti pogovoril z njo...

Saša Kaj da bom?

Igor Upal sem, da ji boš razložil, kaj mi pomeni ta naš projekt... Ker ti znaš z besedami, stari... Samo ti si fukal Amino, nisi imel časa za to...

Saša Saj mi nisi rekel, da naj se pogovorim z njo!

Igor Prosil sem te, da ne greš v London, da ostaneš še malo doma...

Saša Ja, ampak ne zato, da bi ti pomagal rešiti tvojo zvezo.

Igor Mogoče nisem tega rekel s temi besedami.

Saša Z nobenimi besedami nisi tega rekel!

Igor Saj veš, da jaz ne znam z besedami! Če bi znal, bi se sam pogovoril z Dašo.

Saša Stari, ni ti treba znat z besedami, da ji poveš, da bi bil rad z njo.

Igor Vem, stari...

Igor se usede za mizo. Zdi se, da se je izpihal.

Mama A boš kaj spil Igor?

Igor Kozarec vode bi.

Saša prinese Igorju kozarec vode.

Igor Saj nisi ti kriv, stari. Jebeni solarni polnilec je kriv za vse. Ampak upal sem, da se bosta pogovorila... Mislil sem, da sem ti povedal...

Saša Kje je zdaj Daša?

Igor V bolnici.

Saša Kakšni bolnici?

Igor Šla je prosit vajinega sošolca Dejana, če lahko temu Nuriju pogleda roko pa rebra...

Saša Nič mu ni.

Igor Roko ima zlomljeno in dve rebri nalomljeni.

Saša Kdo to pravi?

Igor Tvoj sošolec Dejan.

Igor na dušek spiye velik kozarec vode. Saša mu natoči še enega.

2.

Daša sedi za mizo. Razburjena je.

Daša Prekleti fašisti! Če ne bi bilo Dejana, ga ne bi na urgenci niti povohali. Oni mislijo, da si ti ljudje sami lomijo kosti, da bi lahko obremenjevali naš zdravstveni sistem. Niti toliko jajc nimajo, da bi ti direkt v ksiht povedali, da nočejo pregledat enega begunca. Raje grejo stokrat mimo njega in se delajo, da imajo pomembnejše delo.

Mama Kako je pa Amina?

Daša Boljše. Na srečo sta že navajena na te stvari. Pa Nuriju je že cel gips porisala. Krasno riše.

Igor Še vedno ne morem verjet, da si ti nekomu zlomil roko in rebra. Da je Saša Kovač, da je jebeni spizdun Saša Kovač nekomu zlomil roko in rebra.

Saša Pa kdo pravi, da sem jaz komu zlomil roko in rebra?

Igor Rentgen, pizda! Rentgen pravi! Model je v bolnici!

Saša Kako veš, da sem bil jaz tisti, ki ga je polomil?

Daša Saša, a lahko, prosim, poveš, kaj je bilo?

Saša molči. Vsi nekaj časa čakajo, na njegov odgovor.

Daša Moram vedet. V azilnem domu bodo hoteli vedet, kaj se je zgodilo. Saj veš, da moroni že pišejo, da so se migranti spet stopli med sabo in je eden končal na urgenci.

Saša še naprej molči.

Saša Jaz grem jutri v London.

Daša Daj, Saša...

Mama Odrinil ga je. Prišel je do njega, do tega Nurija in ga odrinil. Močno. Z obema rokama. In ta Nuri je padel po tleh, mislim po stopnicah je padel, ker je stal na vrhu stopnic.

Igor Ne morem verjet, stari.

Daša In zakaj si ga odrinil?

Saša Jaz moram jutri zgodaj v London. Ob šestih zjutraj imam naročen taksi.

Daša Saša! Povej, prosim.

Saša Zvijal ji je roko.

Igor Kaj ji je?

Saša Roko ji je zvijal. A ti pokažem?

Igor (se mu umakne) Ni treba, hvala.

Daša In ker ji je zvijal roko, si ga ti vrgel po stopnicah?

Saša Odrinil sem ga stran od nje.

Daša Da je padel po stopnicah?

Saša Kaj pa naj bi? A bi moral pustit, da ji zlomi roko? A?

Igor Pizda!

Saša Kaj bi moral naredit? Da vas slišim!

A bi se moral delat, da nič ne vidim? A?

Daša in Igor ne vesta, kaj naj mu odgovorita. Zmedena sta.

Daša Dve rebri in roko si mu zlomil, Saša. Ker si nekaj videl z okna. Ker si si ti nekaj narisal v svoji glavi.

Saša Nič si nisem narisal v glavi.

Daša Seveda si.

Saša vstane in gre do okna.

Saša Poglej, Daša. Pridi sem. Tukaj sem stal in tam dol sta stala Nuri in Amina. Lepo se vidi, a ne? In jaz nisem slep. Nisem. Poglej!

GLEDALIŠČE CELJE

Daša obsedi, a Igor vstane in gre do okna.

Daša Mogoče nisi slep. Si pa poln predsodkov.

Saša Kakšnih predsodkov?

Daša Kako si že rekel Nuriju? Bodigard?

Igor Ni daleč, blizu pa tudi ne.

Saša Bodigard, ja. In?

Daša Nurija si primerjal z bodigardom od ene prostitutke.

Saša Striptizete.

Daša Prostitutke, striptizete, vseeno.

Saša Ja, prostitutka, striptizeta, Iran, Irak, potejto potato...

Igor Daša hoče reč, da ti Nuri ni bil ravno simpatičen, a ne Daša?

Saša Pa zvijal ji je roko, pizda! Tako kot jo je Lazić meni, ker mu nisem hotel dat svojih frnikul.

Daša Pa kakšen Lazić?

Saša Zoran Lazić. Največji kreten na celih Fužinah.

Daša Pa o čem ti govoriš?!

Saša A ti pokažem, kako ji je zvijal roko? Te zanima?

Daša Ne!

Saša Ti pokažem? A?

Saša stopi do Daše in jo zagrabi za roko in ji jo zviye.

Igor Hej! Saša!

Daša Pust me!

Saša Tako ji je zvijal, točno tako. Poglej. Poglejte vsi, da boste videli.

Igor Daj, pust jo!

Saša A boli, a ne? A vidiš, Ena? A boli, a ne?

Povej, Daša!

Daša Auuu!

Igor Pust jo!

Saša A ne, da ne moreš gledat, kako nekdo ženski tako zviya roko? A ne da ne moreš?

Igor odrine Saša stran. Zbije ga na tla, a ga Daša ustavi, preden še bolj obračuna s Sašem.

Saša Hvala ti, stari. Potrdil si, da imam prav. Nisi mogel samo stat in gledat, kako ženski zvijam roko.

Igor se zakavi v Saša in ga potisne ob steno.

Saša Kaj je? Me boš prefukal? Mi boš polomil roke in rebra?

59

Igor Ti si idiot, stari. Res si idiot.

Igor še vedno drži Saša. Besen je.

Mama Nehajta!

Saša Takole se ji ne boš prikupil nazaj, stari.

Igor udari Saša močno v trebuh, da se ta zvrne po tleh.

Daša Igor!

Igor se umakne. Saša se počasi dvigne.

Saša Kupi ji rože, stari. Reci ji, da jo imaš rad, pizda! Pelji jo v kino, ne pa špilat rambota!
Igor Jebi se!

Igor krene proti Sašu, a Daša stopi med njiju.

Daša Dovolj!

Gleda Igorja, ki se kar ne more pomiriti.

Daša Pa kaj je s tabo? Kdo si ti?

Igor Kdo sem jaz?!

Daša Ja, kdo si ti!

Igor Jaz sem tvoj fant, Daša. Ali pa nisem več. V bistvu ne vem, kdo sem, ker mi tega še nisi povedala.

Daša A se lahko o teh stvareh pogovoriva doma?

Igor Pogovoriva doma? Midva se nisva doma pogovorila že...

Daša Nehaj, prosim! Igor, prosim te, nehaj.

Igor Ne, ne bom nehal. Ne, tu in zdaj hočem vedet. Ali sva ali nisva? Čisto preprosto,

Daša. Da ali ne! Povej!

Daša Ne vem, Igor. Ne vem.

Igor Daj, povej, Daša. Reci, da sem fašist...

Daša Nisi fašist, Igor.

Igor Seveda sem fašist! Ker se mi ne zamogli um od usmiljenja in vidim, da s tem, ko hočeš ti nekomu pomagat, narediš samo škodo.

Daša O čem ti govoriš?

Igor O Amini govorim, Daša! O tem, da se nič od tega ne bi zgodilo, če bi ti samo za trenutek vklopila glavo... Samo malo zdrave pameti, Daša... samo malo...

Daša A si rekel zdrave pameti? A si ti slučajno rekel zdrave pameti?

Igor Ja, zdrave pameti sem rekel, Daša! Ker

RAJZEFIBER

58

bi ti zdrava pamet rekla, da ta Amina ni medicinska sestra in da nima dovoljenja za delo in ti ne more izstaviti računa...

Daša Po tvoje sem torej za vse kriva jaz. Pa ti si...
Igor Ja, fašist sem, Daša. Fašist. Tipični.

Igor se usede za mizo. Pobit je. Nato se usede še Daša. Tudi Saša se usede za mizo. Za trenutek zavladata mučna tišina.

Saša Jaz sem hotel samo pomagat Amini. Ampak to se ne sme, a ne? Ker so to njihove interne zadeve. Njihova kultura je to, a ne? Da ženski zvijaš roko. Tradicija pa to.

Daša Kakšna tradicija?

Saša Povej mi, Daša, če Nuri ne bi bil iz Iraka... če bi bil Nuri, kaj jaz vem, (*pogleda Igorja*) iz Destrnika, ali pa (*pogleda mamo*) iz Livna... če bi bil bel in bi ga jaz odrinil, ker je zvijal roko svoji bejbi (*pogleda Dašo*) iz Ljubljane, ali (*spet pogleda mamo*) iz Pule...

Daša Kaj bi rad povedal, Saša?

Saša Ti me obtožuješ, da sem rasist, ker sem napadel Iračana, jaz pa trdim, da bi bilo rasiistično, če ga ne bi.

Daša Kdo te obtožuje, da si rasist!?

Saša Kaj pa sem po tvoje? Nasilnež?

Daša Ne vem. Ja.

Saša Ne seri, Daša. Če bi zlomil rebra in roko rdečeličnemu kretenu, ki bi zvijal roko svoji rdečelični ženi, bi bil zate heroj, Daša. Saj veš, metoo pa te fore, a ne?

Daša Ne! Ni res!

Saša Seveda je!

Daša Pa zakaj ste se vsi zdaj spravili name?

Saša Zato, ker mene boli kurac za Nurijevo barvo kože, za njegovo religijo ali narodnost. On je zame en čisto navaden kreten. In obravnaval sem ga kot kretena. Kot kretena, ki svoji ženski zvija roko. Vi vsi pa v njem vidite temnopoltega begunca. Vi ste rasisti, ne pa jaz.

Daša Mi smo rasisti?

Saša Ja, vi ste rasisti.

Daša Tebi pa sploh ni žal, da si človeku zlomil rebra in roko.

Saša Ne, ni mi žal! Ker je bil kreten!

Daša Pa kakšen človek si ti, Saša?

Saša Jaz sem človek, ki ne prenaša mačističnih kretenov. Imel sem enega za očeta in to je bilo zame dovolj.

Daša To, da je Nuri mačističen kreten, si pa določil kar tako, na daleč? Z okna?

Saša Ne, Daša. Jaz vem, da je Nuri mačističen kreten!

Daša Kako veš?

Saša Ker mi je Amina povedala, da je Nuri mačističen kreten.

Daša In zdaj ji naenkrat verjameš?

Saša Ja, verjamem ji.

Daša No, potem mi pa povej, zakaj ni od veselja skakala, ker si ti njenega mačističnega kretena polomil, ampak je prijokala k meni vsa pretresena. A, Saša? Zakaj ni Amina skakala od veselja, ko si ti njenemu mačističnemu kretenu polomil kosti?

Saša Ne vem!

Daša Ne veš!? Ne veš, zakaj jo je to tako prizadelo!?

Saša Kako naj vem, pizda!?

Daša Recimo, tako kot veš, da je Nuri mačistični kreten!

Saša Pač ne vem! Ampak vem, kaj sem videl! Od tukaj sem videl!

Daša Daj, Saša, no...

Igor Daj, Daša, pizda, a lahko že enkrat nehaš! Sale je videl, kar je pač videl. In gotovo!

Daša Prav. Jaz sem idiot. Evo, priznam! Vi ste normalni, meni pa se je zmešalo.

Daša vstane in krene proti vratom. Na robu solz je. Izmučena od tega pogovora.

Saša Smo, kakršni pač smo, Daša.

Daša Ne, Saša. Ti si se odločil, da boš tak, kakršen si. Jaz pa sem se odločila, da ne bom takšna, kakršna sem. Jaz sem se odločila, da ne bom tista punčka, ki je pri sedmih letih zatajila svojo mamo, ker je bila Bosanka. Ja, Saša, Bosanko Radmilo sem preimenovala v Slovenko Milo. Ampak jaz sem se zavestno odločila, da ne bom tista punčka. Tako kot si se ti odločil, da boš to, kar si. Tako kot se je Igor odločil, da bo to, kar je.

Igor Fašist.

Daša se še enkrat se ozre proti Igorju in Sašu.

Daša Človek, ki ima takšne prijatelje, sploh ne rabi fašistov!

Daša v solzah odide ven. Saša, Igor in mama nekaj časa sedijo v tišini.

Mama Saša, jaz mislim, da bi moral ti na policijo in jim povedat, kaj si naredil.

Igor Kakšna policija! Noben ne bo hodil na policijo!

Saša Jaz grem jutri v London. V London, kjer bi moral bit že en mesec, pa nisem, ker sta me ti pa Daša prosili, naj še malo ostanem.

Mama Jaz te nisem prosila, da ostani.

Saša Saj, res, ti ne prosiš za nič. Ti samo poveš, kaj bi rada. Igor me je pa prosil, naj ostanem, a ne Igor?

Igor Tudi jaz te nisem prosil.

Saša Saj res, tudi ti me nisi prosil. Ti si izsilil, da ostanem doma. Ker si me rabil. Za svoj življenjski projekt. Pa da bi se lahko jaz pogovoril z Dašo in ji povedal, da bi se ti rad poročil in imel otroke z njo.

Igor Tako nekako.

Saša In? Si zdaj zadovoljen, stari?

Igor ne odgovori.

Mama Jaz še vedno mislim, da bi bilo prav, da greš na policijo in poveš svojo zgodbo.

Saša Jaz grem jutri v London! Me slišiš!? V London grem! V Londoood!!!

3.

Saša sedi pred računalnikom. Kliče ga Tamara, a se Saša ne javlja. Saša še naprej zre v računalnik, a Tamara prekine klic. Malo zatem pozvoni na vratih. Saša vstane in odpre. Pred vrati stoji Amina, ki umika pogled pred njim. Vidi se, da je upala, da ji bo odprl kdo drug.

Saša O, Amina?

Amina I came to say goodbye. To Ena.

Saša Kam pa greš?

Amina To France. Nuri has a brother there.

Saša Ena je šla na sprehod. Zdaj že hodi. Počasi.

Amina Ok. I go.

Saša Prav. Srečno, Amina.

Saša ponudi Amini roko, a Amina se ne želi rokovati z njim.

Saša Oprosti, sem pozabil, da se to ne spodobi. Pozabil sem, da si ti spodobno, tradicionalno dekle.

Amina Nasvidenje.

Saša Ne reče se nasvidenje, Amina. Nasvidenje rečeš nekemu, ki ga boš spet videl, midva se pa ne bova več videla, a ne?

Amina Ne?

Saša Potem rečeš zbogom. Zbo-gom!

Amina Zbo-gom.

Saša Ja, pojdi z bogom, Amina. Pojdi s svojim bogom, Amina.

Amina se obrne. Želi oditi.

Saša Čakaj! Amina! Počakaj, malo. Rad bi te samo nekaj vprašal, preden greš.

Saša ustavi Amino.

Saša Ali si vedela, da je tvoj mož živ? Ko si prvič prišla sem? Ali si takrat vedela, da je Nuri v Veliki Kladuši?

Amina hoče oditi, a jo Saša zgrabi in povleče v stanovanje. Zapre vrata.

Saša Vedela si, a ne da si vedela? Vedela si, da je tvoj mož na poti sem. In tista poslovilna zabava ni bila moja, ampak tvoja, a ne? Sarah iz Amerike se je poslavljala. Ker si vedela, da prihaja Nuri in boš morala ti bit spet samo Amina. Je bilo tako?

Amina se spet hoče iztrgati, a jo Saša močno stisne.

Saša Saj razumeš, kaj te sprašujem?

Amina Please...

Saša Saj te ne zadržujem tukaj, Amina. Samo pogovoriti sem se hotel. O Sarah... pa o Amini... pa o tebi...

Zasliši se zvok računalnika. Tamara kliče. Saša se zagleda v računalnik, a se nato ozre nazaj k Amini.

Saša Z mano pa Tamaro je konec, samo... ne moreš si tega povedat po skypu, a ne? Zato nima smisla, da se pogovarjava. Ker je konec. The End. Over.

Saša gre do računalnika in ga ugasne.

Amina I am sorry.

Saša Ne, ne... To nima nobene zveze s tabo in s poslovilno zabavo. Konec je bilo že takrat, ko se je Tamara odločila, da gre v London. Samo jaz tega nisem takoj dojel. Nisem dojel, da je ona takrat izbrala svojjo

in ne najine prihodnosti. Jaz tega nisem dojel, ker sem verjel, da ona čuti do mene enako, kot sem jaz čutil do nje. Jaz njej nikoli ne bi tega naredil. Ker v mojem življenju ni bilo Londona, ki bi bil pomembnejši od naju.

Amina hoče vstati, a jo Saša potisne nazaj na stol.

Saša Počakaj, Amina. Saj bo mama kmalu tukaj.

Spet zavzveni in Saša ugasne računalnik. Nato se obrne k Amini.

Saša Lepo je, da si se prišla poslovit. Res lepo. Vidi se, da spoštuješ nek red, neko tradicijo. Da veš, kaj je prav in kaj ne. Meni je tudi všeč tradicija, Amina. Samo včasih je treba tradicijo prekiniti. Tradicijo preseljevanja, recimo. Ker to je naša družinska tradicija. A ti veš, da v družini moje mame že pet generacij ni nihče umrl tam, kjer se je rodil? Ampak jaz sem rekel tradiciji ne! Ker jaz ne grem nikamor! Naj grejo zdaj staroselci nekam! Čistokrvneži, ki že stoletja živijo na svoji zemlji. Naj se zdaj oni malo selijo, a ne Amina? Jaz pa bom malo staroselec. In jih bom odganjal! Njih, preklete priseljenke, migrante, begunce! Da malo zamenjamo vloge, kaj praviš, Amina?

Amina spet hoče vstati. Saša jo zdaj prime. Grobo, da jo vidno zaboli.

Saša Saj tebe ne moti, če te malo boli, a ne?

Amina se mu želi iztrgati, a on jo grobo posadi nazaj na stol.

Saša Mogoče ima pa moja mama prav. Mogoče si res vsi moški želimo ubogljive, ponižne ženske. Takšne, ki spoštuje tradicijo, v kateri je moškemu vse dovoljeno. Mogoče sem si že od nekdaj želel tebe, Amina. Ker Tamera res ni bila zame. Ona je bila preveč svobodomiselná, jaz pa sem najbrž res sin svojega očeta. Marinko Kovač mlajši. Ja, revež sem. A se ti smilim, Amina? Ker ti se meni smiliš. Sto obrazov imaš, pa še tega enega ne smeš pokazat. Daj, poglej me. Poglej me!

Prime jo in jo grobo obrne k sebi.

Saša V oči me poglej, pizda! Naravnost v oči me poglej, talibanka zarukana! Rad bi govoril s tabo! Rad bi, da mi končno iskreno poveš, kdo si! A? Kdo si ti?! Kdo si!!! Povej! Poveeeej!

Saša odrine Amino in Amina se spotakne in pade po tleh. Saša se ustavi. Amina začne tiho, komaj slišno izgovarjati suro.

Amina Bismillahi rrahmani rrahim Tebbet jeda ebi lehebin ve tebb Ma agna anhu maluhu ve ma keseb Sejasla naren zate leheb Vemre etuhu hammaletel hatab Fi dzidiha hablum mimmesed

Saša se umika stran od nje.

Amina govori vse glasneje. Iz nje spregovorí strah. Vmes v stanovanje vstopi mama, a je Saša ne opazi.

Amina Bismillahi rrahmani rrahim Kul huval-lahu ehad Allahu ssamed Lem jelid ve lem juled Ve lem jekullehu kufuven ehad
Mama Kaj se dogaja, Saša?

Saša ne odgovori. Odmika se proti vratom.

Amina Bismillahi rrahmani rrahim Kul euzu bi rabbil felek Min sherri ma halek Ve min sherri gasikin iza vekab Ve min sherri nnef-fasati fil ukad Ve min sherri hasidin iza hased

Amini po obrazu stečejo solze. Mama vprašujoče zre v Saša, a ta umika pogled. Saša naposled zbeži iz stanovanja.

konec

Lina Akif, Aljoša Ternovšek

Aljoša Ternovšek, Miha Rodman, Tanja Potočnik, Lučka Počkaj

64

GLEDALIŠČE CELJE

65

RAJZEFIBER

PRVIČ V GLEDALIŠČU CELJE

GORAN VOJNOVIĆ

avtor besedila

Pisatelj, scenarist, kolumnist in režiser, avtor treh romanov (*Čefurji raus!*, *Jugoslavija, moja dežela* in *Figa*) in več filmov, enega v nastajanju. Za prva dva romana je leta 2009 in 2013 prejel nagrado kresnik, za roman *Figa* pa Župančičevo nagrado 2017. Oktobra 2018 je za roman *Jugoslavija, moja dežela* prejel italijansko nagrado Latisana per il Nord Est. Romana *Čefurji raus!* in *Jugoslavija, moja dežela*, sta bila uspešno prenesena tudi na gledališki oder, njegovo prvo besedilo za gledališče, nestrpna komedija *Tak si*, pa je postalo gledališka uspešnica v treh različnih državah. Režiral je štiri kratke (*Fužine zakon*, *Sezona 90/91*, *Moj sin, seksualni manijak*, *Kitajci prihajajo*) in dva celovečerna filma

(*Piran Pirano* in *Čefurji raus!*). Z Markom Šantićem je napisal scenarij za Šantićev kratki film *Sretan put Nedime*. Vojnović je napisal tudi scenarij za kratki film *Luči mesta* v režiji Klemna Dvornika. Živi v Ljubljani, dela, kjer utegne.

ANICA TOMIĆ

režiserka

Je ena najvidnejših hrvaških gledaliških režiserk. Diplomirala je iz primerjalne književnosti in hrvaških študij na Filozofski fakulteti v Zagrebu ter iz gledališke režije in radia na Akademiji dramskih umetnosti v Zagrebu. Bila je štipendistka na šoli Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten in preživela semester na IUP –

University of Pennsylvania, ZDA. Je ustanoviteljica amaterske gledališke skupine Theater de femmes, ki je delovala med 1995 in 2003. Na Akademiji za umetnost in kulturo v Osijeku dela kot gledališka pedagoginja in mentorica. Od leta 2007 je režirala skoraj v vseh hrvaških gledališčih in ima za seboj okrog trideset odmevnih uprizoritev. Za svoje delo je bila večkrat nagrajena.

V zadnjih letih so bile najodmevnejše režije Anice Tomić (v sodelovanju z dramaturginjo Jeleno Solarić) uprizoritev Büchnerjevega *Woyzecka* v HNK Ivana P. Zajca na Reki in uprizoritev *Moj razred 2. b* v GKL v Splitu ter umetniški happening *Usmeni spomenik (Ustni spomenik)*, *Queerr* v Zagrebu 2018.

Rajzefiber je prva uprizoritev, ki jo Anica Tomić v režira v slovenskem gledališkem prostoru.

JELENA SOLARIĆ

dramaturginja

Študirala je polonistiko in primerjalno književnost na Filozofski fakulteti ter dramaturgijo na Akademiji za dramsko umetnost v Zagrebu. Že vrsto let je najtesnejša sodelavka režiserke Anice Tomić, saj je bila dramaturginja pri več kot tridesetih skupnih projektih. Leta 2002 je bila v okviru CEEPUS štipendistka Univerze v Katowicach na Poljskem, prav tako pa tudi štipendistka KulturKontakt pisateljske rezidence na Dunaju leta 2010. V obdobju med letoma 2016 in 2018 je bila ravnateljica HNK Ivana pl. Zajca na Reki. Za svoje gledališko delo je prejela številne nagrade. Trenutno ima status samozaposlene v kulturi in deluje kot dramaturginja, dramatičarka

in prevajalka iz poljskega jezika. Kot prevajalka pogosto sodeluje z revijo *Gledališče* in se ukvarja s temami s področja poljskega gledališča.

NENAD KOVAČIĆ

avtor glasbe

Tolkalist in raziskovalec balkanskega in zahodnoafriškega ritma, ki se ga je učil od največjih mojstrov v Gvineji, Maliju in Burkini Faso. Je dobitnik strokovne glasbene nagrade

status (2006) za najboljšega instrumentalista v kategoriji etno glasba.

Z glasbo se je začel ukvarjati leta 1997. V Zagrebu deluje kot član skupin Antenat, Afion, Sevdah Takht Damir Imaović, Truth ≠ Tribe, Mimika. Od leta 2006 je tudi avtor gledališke in filmske glasbe. Redno sodeluje z režijsko-dramaturškim tandemom Tomić – Solarić. Sodeloval je tudi z režiserjem Renejem Medveškom, režiserko Renato Carolo Gatica in koreografoma Francescom Scavetto in Robertom Olivanom. Od leta 2008 v svoji šoli redno poučuje zahodnoafriške ritmike v Zagrebu in drugih hrvaških mestih.

DENI ŠESNIĆ

oblikovalec svetlobe

Diplomiral je iz oblikovanja svetlobe, videa in gledališke projekcije na MAPA (Moving Academy for Performing Arts) v Amsterdamu. Kot predavatelj te akademije je predaval v Bukarešti, Berlinu, Bratislavi in Pragi. Oblikoval je svetlobo za več kot 280 predstav na hrvaškem in v tujini, pri številnih se je podpisal tudi kot scenograf.

Z režiserjem Krešimirjem Dolenčićem sodeluje pri največji produkciji Verdijeve Aide v Pekingju, kjer bodo uporabili več kot 3200 svetlobnih teles.

Je dobitnik številnih strokovnih nagrad. Od leta 1996 deluje kot svobodni umetnik in od leta 2009 poučuje na Akademiji dramskih umetnosti v Zagrebu, trenutno kot izredni profesor. S kolegom

Borisom Popovićem, prizanim filmskim in televizijskim oblikovalcem svetlobe, ustanavlja prvi diplomski študij oblikovanja svetlobe na Hrvaškem. Je vodja katedre za scenografijo.

LUKA DEKLEVA

oblikovalec in avtor videoprojekcije

Dela kot videoumetnik, učitelj in fotograf. Leta 2000 je končal magistrski študij na Praški FAMU in potem nekaj let ustvarjal in razstavljal kot fotograf. V tem obdobju se je pridružil kolektivu

CODEEP, kjer je s skupino glasbenikov in vizualnih umetnikov začel ustvarjati kot videoumetnik. Video kot svetlobni ali scenski element je danes njegovo glavno področje raziskovanja novih pojavnosti vizualne umetnosti. Sodeluje pri številnih gledaliških predstavah, umetniških dogodkih in oblikuje videoanimacije za koncerte skupine Siddharta. Je tudi predavatelj na univerzi v Novi Gorici, kjer predava zgodovino fotografije in uči osnove študijskega osvetljevanja.

BERNARDA POPELAR LESJAK

asistentka kostumografke

Študirala je ekonomijo in delala na področju mode v Zagrebu, Beogradu, Ljubljani in Milanu. Po 13 letih bivanja v Milanu, kjer je sodelovala z različnimi proizvajalci blagovnih znamk v modi, se je vrnila v Maribor. Organizirala je proizvodnjo izdelave oblačil za italijanske dizajnerje, kot so Versus by Versace, JFK, Marella, Corneliani, Alma, Montana, Sofie D'Hoore, Copen, po Sloveniji in bivši Jugoslaviji, sodelovala pri izdelavi kolekcije oblačil Peta, kolekcije pletenih in usnjenih oblačil lastne znamke BER.BEL skupaj z Belindo Radulović, s katero sta sodelovali tudi pri oblikovanju kolekcije nakita za steklaro Rogaška Slatina. Trenutno sodeluje z italijanskimi proizvajalci Tuxedo, Facis in Varesi. Ustvarjanje, kreativnost in ljubezen do oblačil jo spremljajo vse življenje.

NOVA ČLANICA GLEDALIŠČA CELJE

LINA AKIF

dramska igralka

Rojena leta 1995 v Mariboru. Šolala se je na Prvi gimnaziji Maribor, kjer je vsa štiri leta igrala na Prvem odru. Z gledališko skupino se je udeležila številnih mednarodnih festivalov doma in po svetu (Kanada, Španija, Monako, Belorusija) ter prejela dve individualni nagradi (festival Teatralny Koufar v Belorusiji in festival Vizije v Novi Gorici). Leta 2015 se je vpisala na AGRFT, kjer je študirala pod mentorstvom Sebastijana Horvata in Nataše Barbare Gračner. Diplomirala je s predstavo *Stadion Olympia* v režiji Maše Pelko. S predstavo *Tumor v glavi! (Jovo na novo)* so se udeležili festivala

Setkání/encounter v Brnu in prejeli nagrado zlatolaska za najboljšo predstavo. Prav tako so zasedli drugo mesto na UK International Radio Drama Festivalu v Canterburyju z radijsko igro *Žrtve radia bum bum*. Med študijem je sodelovala tudi v muzikalu *Addamsovi* v Mestnem gledališču ljubljanskem v režiji Aleksandra Popovskega.

Tanja Potočnik, Lučka Počkaj, Aljoša Ternovšek, Miha Rodman, Lina Akif

ŽIVA SELAN

Večerova nagrada

Živa Selan je v gledališki sezoni 2018/19 v Gledališču Celje – najprej kot gostja, potem pa kot stalna članica ansambla – popolnoma zaznamovala predstave, v katerih je bila angažirana, in prestopila njihov horizont.

Nagrada za igralske dosežke v sezoni 2018/19 za vlogo Timike v *Naših skrivnostih* in vlogo Napada v *Alarmih!*

V vlogi Timike v predstavi *Naše skrivnosti* (Béla Pintér, režiser Nikola Zavišič) je z redko videno prepričljivostjo upodobila otroški lik in ustvarila tako presunljivo osebnost spolno zlorabljene deklice, da jo je bilo dobesedno boleče gledati. Psihologija oziroma psihopatologija žrtve je zaživela v vsej strašljivi kompleksnosti in brezizhodnosti. Igralka se ni zatekla v enoplastno podobo žrtve, temveč je s srhljivo dvoumnostjo dodatno obogatila predstavo.

V predstavi *Alarmi!* (Emanuele Aldrovandi, režiserka Nina Ramšak) je bila Živa Selan postavljena pred povsem drugačen preizkus. V že tako nekoliko ploskovitem teznem komadu igrati idejo oziroma ideološko stališče ni prav inspirativna naloga, a vendar je predstava zažarela z vsakim njenim vstopom. Odrska energija, prezenca in artikuliranost Žive Selan so že v njeni prvi profesionalni gledališki sezoni prerasle oznako »mlada igralka«.

Večerovo nagrado je podelila žirija v sestavi Petra Vidali in Janez Lapajne (člana) ter Silva Čušin (predsednica).

Iza Strehar VSAK GLAS ŠTEJE

Dramatičarka in scenaristka Iza Strehar, predstavnica najmlajše generacije ustvarjalcev, si je za temo komedije *Vsak glas šteje* izbrala predvolilno politično zakulisje. Gre za politično satiro, ki prerivanje za oblast in barantanje s položaji,

komedija

krstna uprizoritev

režiserka

Ajda Valcl

premiere

novembra 2019

karierami in financami kaže tako suho in cinično, da vsa banalnost golega trgovanja z družbenimi odnosi zadene gledalca direktno v obraz. Kritično ost neposredno usmerja na svoje poudarjeno poenostavljene like, posredno pa tudi na gledalca v dvorani, ki se zlahka prepozna v vlogi javnosti tukaj in zdaj, te javnosti, ki bodoče ali aktualne politike presoja po njihovi popularnosti in s tem sodeluje v začaranem krogu neumnosti in pritlehnosti, ki jo gleda na odru.

Strokovna žirija je v utemeljitvi zapisala: »Vplivna in anonimna strica iz ozadja si za predsedniškega kandidata izbereta primerno gnetljivega »nečaka« in ga začneta uriti za spopad in zmago na prihajajočih volitvah. Pri tem kakopak ne izbirata sredstev. Vsi, ki so po spletu naključja vpleteni v ta ris, od novinarjev do visokošolskih profesorjev, se izkažejo kot slinarji, upogljivci, ritolizniki in se brez

večjih težav pustijo podkupovati. Le da je cena, ker gre za komedijo oziroma, če smo natančni, za politično satiro, bizarna oziroma smešna. Namesto denarja, vpliva in moči si želijo vstopiti v svet umetnosti, postati dobri in slavni pesniki in si s tem kupiti nesmrtnost. Projekt propade, ker kandidat vseh svojih nalog ne zna dobro izpolniti. A se na koncu odloči, da se bo tudi sam raje kot politiki zapisal umetnosti.

Duhovita politična satira, kakršnih pri nas ni v izobilju, se dotakne provincialne plemenske povezanosti, kjer se vsi poznamo in je vse mogoče. Mogoče je spremeniti vsak razpis, zamajati vsakega novinarja, podkupiti vsakega kritika, vplivati na vsak medij. V celotni parodiji je nepremakljivo samo mlado dekle, hči predsedniškega kandidata, ki v svoji feministični drži pogumno kljubuje seksistični moški matrici in ostaja neomajna na položaju mačistične borke za svoje pravice...«

Komedija *Vsak glas šteje* je na 27. festivalu Dnevi komedije prejela nagrado *žlahtno komedijsko pero 2018*.

Goran Vojnović

REISEFIEBER

Rajzefiber

Drama

World premiere

Opening at the Prešeren Theatre Kranj
14 September 2019

Opening at the Celje City Theatre
4 October 2019

Co-produced by the Prešeren Theatre Kranj

Director

ANICA TOMIĆ

Dramaturg

JELENA SOLARIĆ

Set Designer

URŠA VIDIC

Costume Designer

BELINDA RADULOVIĆ

Composer

NENAD KOVAČIĆ

Lighting Designer

DENI ŠESNIĆ

Video and Projection

LUKA DEKLEVA

Language Consultant

JOŽE VOLK

Make-up Artist

MATEJ PAJNTAR

Assistant to Costume Designer

BERNARDA POPELAR LESJAK

Cast

Saša

ALJOŠA TERNOVŠEK

Mother

LUČKA POČKAJ

Daša

TANJA POTOČNIK

Igor

MIHA RODMAN

Amina

LINA AKIF

Nuri

TAREK RASHID /

CIRIL ROBLEK guest artist

The staged version of *Reisefieber* was workshopped and finalized with the creative team during the rehearsal process.

RTV Slovenia archive footage used in the production includes:

A MINUTE FOR A NEW IDEA: TEJA KUK AND MAX ZIMANI, SKUHNA – THE RIGHT IDEA!; aired on 17 December 2015;

WEEKLY: Self-appointed border guardian; aired on 26 August 2019;

IDEA FOR A TRIP: LONDON – GOOD MORNING; aired on 16 November 2018;

THE REAL FATHER CHRISTMAS FROM FINLAND – GOOD MORNING; aired on 4 December 2017;

The Sotošek family, Nuša Derenda and Marko Pezdirc: Our Christmas – SLOVENIAN WELCOME; aired on 25 December 2015;

RTV SLO 1 Main Evening News: Advent and Christmas in Carinthia; aired on 25 December 2017.

An extract of the *Moja dežela (My Country)* lyrics by the group Victory is used in the production.

**Technical staff of the
Celje City Theatre**

Stage managers
ZVEZDANA KROFLIČ ŠTRAKL
ANŽE ČATER

Prompter
BREDA DEKLEVA

Lighting master
JERNEJ REPINŠEK

Sound master
MITJA ŠVENER

TV Projection Master
DENIS KRESNIK

Front-of-house manager
SEBASTJAN LANDEKER

Property masters
MANJA VADLA
ROMAN GRDINA

Make-up artists
MARJANA SUMRAK
ANDREJA VESELAK PAVLIČ

Wardrobe masters
MELITA TROJAR
MOJCA PANIČ

Head of construction
GREGOR PRAH

Assistant technical manager
RAJNHOLD JELEN

Technical manager
MIHA PEPERKO

**Technical staff of the
Prešeren Theatre Kranj**

Technical manager
MAG. IGOR BERGINC

Stage manager and property master
CIRIL ROBLEK

Prompter
MILENA SITAR

Lighting master
NEJC PLEVNIK

Sound master
TIM KOSI

Hair stylist and make-up artist
MATEJ PAJNTAR

Wardrobe master
BOJANA FORNAZARIČ

Set construction
ROBERT RAJGELJ
BOŠTJAN MARČUN

Stage hands
ROBERT RAJGELJ
BOŠTJAN MARČUN
MARKO KRANJC KAMBEROV

Goran Vojnović, a Slovenian film and television director, screenwriter, author and columnist, is considered one of the leading and best-known contemporary Slovenian authors.

In his essay *The Migration Panic And Its (Mis)uses*, Polish sociologist Zygmund Bauman accurately corroborates that we have become hostages of skilled media reporting on anxiety and fear, overflowing with references to the migration crisis overwhelming Europe and portending the collapse and demise of the way of life as we know it. In this atmosphere, regardless of the migration and refugee history of our lands, migrants are considered an aggressive and terrifying force that will destroy our identity and integrity.

Reisefieber combines the zeitgeist of the liberal world, advocating solidarity and philanthropy, while distancing us from it at the same time.

Saša is forced to take care of his sick mother. His friend Daša finds an extra carer for her and brings Saša a young refugee woman from a refugee centre. This immediately causes alarm and a surge of prejudice. Although Saša loathes caring for his mother, this serves him as a perfect excuse for not joining his girlfriend who has gone to study in London. A week becomes a month as his departure gets increasingly more remote. Dreams of a better life abroad are quickly dispelled by Saša's realization that he will forever be an alien

there since a foreign world is a world of exclusion, anxiety, loneliness and maladaptation where he will lose his sense of belonging.

Relationships in a family and among friends are presented in intertwining life stories. Sometimes love is nothing but an excuse for one's immaturity and indecision, while charity is another name for selfishness and excuse for not being able to face one's problems. What happens when our theoretical and even practical activism is called into question? What happens when we find ourselves in a situation where we must make decisions and when something that is alien to us becomes our present and reality?

GLEDALIŠČE CELJE 夹

SPONZORJI IN PARTNERJI V SEZONI 2019/20

glavni medijski
pokrovitelj

VEČER

generalni radijski
pokrovitelj

ŠTAJERSKIVAL
radio mlajega srca

partnerji

 BERNARD

city center
Vse najboljše

televizija celje

mediaspeed

kavarna
Pri Nežcu

 SVET KNJIGE

Alpina
Artoptika
Broadway NYC Fashion
Caffe studio
Lekarna Apoteka pri teatru

Mladinska knjiga Celje
Osrednja knjižnica Celje
Pekarna Geršak
Turistično informacijski
center Celje

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE

Delovanje Prešernovega gledališča Kranj
financirata:

 REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

 MESTNA OBČINA
KRANJ

Hotel Creina
MESTNIHOTEL

TAM TAM

 triglav

 KONTROLA
ZRAČNEGA
PROMETA
SLOVENIJE

RADIO
KRANJ
97.3
Gorenjski mešarsček

hiša
L A Y E R

PANORAMA
STARA FOŠTA

Gorenjski Glas

KONČNO
2025

Radio Sora

 SIGLEDAL.
ORG

**Javni zavod
Prešernovo
gledališče Kranj**

Glavni trg 6
4000 Kranj
telefon
+386 (0)4 280 49 00

e-pošta
pgk@pgk.si
www.presernovo.si
www.pgk.si

blagajna

telefon
+386 (0)4 20 10 200

e-naslov
blagajna@pgk.si

Blagajna je odprta od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00, v obdobju sobotnih matinej tudi ob sobotah od 9.00 do 10.30, ter uro pred pričetkom predstav.

direktorica
MIRJAM DRNOVŠČEK
+386 (0)4 280 49 12
mirjam.drnovscsek@pgk.si

dramaturginja in vodja
umetniškega oddelka
MARINKA POŠTRAK
+386 (0)4 280 49 16
marinka.postrak@pgk.si

marketing in odnosi
z javnostjo
MILAN GOLOB
+386 (0)4 280 49 18
info@pgk.si

koordinator programa in
organizator kulturnih prireditev
ROBERT KAVČIČ
+386 (0)4 280 49 13
robert.kavcic@pgk.si

računovodja
ANJA POHLIN
+386 (0)4 280 49 15
anja.pohlin@pgk.si

tehnični vodja
MAG. IGOR BERGINC
+386 (0)4 280 49 30
igor.berginc@pgk.si

poslovna sekretarka
GAJA KRYŠTUFEK GOSTIŠA
+386 (0)4 280 49 00
pgk@pgk.si

blagajničarka
KATJA BAVDEŽ
+386 (0)4 20 10 200
blagajna@pgk.si

oblikovalec maske in frizer
MATEJ PAJNTAR

garderoberka
BOJANA FORNAZARIČ

inspicienta
CIRIL ROBLEK
JOŠT CVIKL

šepetalka
JUDITA POLAK

lučni mojster
NEJC PLEVNIK

tonski mojster
TIM KOSI

oskrbnik
BOŠTJAN MARČUN

mizarja in odrska tehnika
ROBERT RAJGELJ
MARKO KRANJC KAMBEROV

čistilka
BOJANA BAJŽELJ

svet zavoda
MAG. DRAGO ŠTEFE
(predsednik)
MAG. IGOR BERGINC
JOŠKO KOPOREC
ALENKA PRIMOŽIČ
PETER ŠALAMON

strokovni svet
BARBARA ROGELJ
(predsednica)
ALENKA BOLE VRABEC
VESNA JEVNIKAR
BORUT VESELKO
JANI VIRK

igralski ansambel
VESNA JEVNIKAR
PETER MUSEVSKI
VESNA PERNARČIČ
DARJA REICHMAN
MIHA RODMAN
BLAŽ SETNIKAR
VESNA SLAPAR
ALJOŠA TERNOVŠEK
BORUT VESELKO

Gledališki list

letnik 69, sezona 2019/20
številka 3

izdajatelj
SLOVENSKO LJUDSKO
GLEDALIŠČE CELJE

za izdajatelja
MAG. TINA KOSI

urednici
TATJANA DOMA
MARINKA POŠTRAK

lektor
JOŽE VOLK

fotografi

NADA ŽGANK
(fotografije predstave)

JAKA BABNIK
(naslovni motiv, str. 71, 75, 76)

TANJA DRAŠKIČ SAVIČ
(str. 67 zgoraj)

JASENKO RASOL
(str. 67 spodaj)

MARA BRATOŠ
(str. 68 zgoraj)

SAMIR CERIČ KOVAČEVIČ
(str. 68 spodaj)

DRAŽEN ŠOKČEVIČ
(str. 69 zgoraj)

LUKA DEKLEVA
(str. 69 spodaj)

prevajalka v angleščino
TINA MAHKOTA

oblikovalca
ANJA DELBELLO
in ALJAŽ VESEL / AA

avtor črkovnih vrst
FLORIAN RUNGE

tisk
GRAFIKA GRACER

naklada
400 IZVODOV

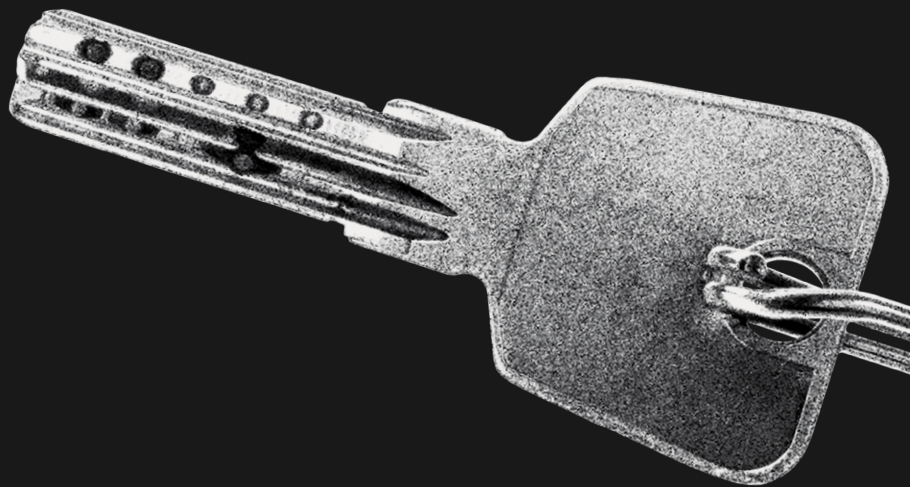
Cena te številke je 2 EUR.

Na podlagi 1. odstavka 94.
člena ZDDV-1 DDV ni obra-
čunan.

Vse pravice pridržane.

Celje, Slovenija
oktober 2019

SEZONA 2019/20

WWW.SLG-CE.SI